Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабрийн 21-hээ гарана

Олонитын-политическэ газетэ

1991 июнь 22 суббото № 122 (18245) сэн 6 мүн.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилhээр 50 жэл мүнөөдэр гүйсэбэ

ДАЙНАЙ ВЕТЕРАНУУДТА, БУРЯАД ОРОНДО ТЫЛДЭ ХҮДЭЛhЭН ХҮНҮҮДТЭ

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилhээр 50 жэлэй ойн гашуудалта үдэр РСФСР-эй Коммунис партийн республиканска комитедэй бюро дайнай үедэ габшагайгаар хүдэлhэнэй, өөрынгөө арадай ба олон ороныуудай арадуудай урда айхабтар ехэ аша габьяатай байhанайтнай түлөө республиканска организацийн бүхы коммунистнуудай зүгhөө гүнзэгы талархалаа мэдүүлээ. Эхэ ороондоо дуратай, өөрынгөө хэрэгэй үнэн сэхэ байhанда этигэдэг, Эхэ ороноо, совет хүнэй нэрэ хүндые хамгаалха айхабтар ехэ хүсэлтэй байжа, Москва шадархи, Курска дүхэриг дээрэхи байлдаануудта, Ленинградта, ондоо тээшье дайнай ябасые хубилгажа шадаhан байгаат. Фронтдо ошоhон эрэшүүлэйнгээ орондо тылдэ хүдэлhэн эхэнэрнүүдэй, үхибүүдэй хүшэр хүндэ шэн габьяата ажалые бидэ хэзээдэшье мартахагүйбди. Удаадахи жэлнүүдтэшье бүхы юумые таанад даажа гараат. Илалта тээшэ зам ямар ута, хүшэр хүндэ байгаа гээшэб!

Зарим юумэ хэжэ шадаагүйшье гэлэйбди. Гэбэшье манай Совет Эхэ ороние, социализмые фашизмhаа хамгаалха зуураа, алдалан унаhан 20 миллион совет хүнүүдэй, тэрэ тоодо 3 миллион гаран коммунистнуудай дурасхаалые өөрынгөө ябуулганууддаар, үгэ хүүрээр мартуулха эрхэ хэндэшье үгтөөгүй.

Фронтын ба тылэй манай хүндэтэ ветерануд! Олон удаан жэлнүүдтэ элүүр энхэ ябахые, сэсэн бодолтой, тэсэбэритэй байхые, манай обществын тогтоншожон байдалтай ерээдүйдэ этигэхые үнэн зүрхэнhөө хүсэнэбди!

Бидэ Таанадые хэзээдэшье дэмжэхэбди.

КПСС-эй КП-гэй рескомой бюро.

ВЕТЕРАНУУД ЖАГСААЛДАА. Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ архивhаа.

Мүнөөдэрэй шуhала асуудал

ХЭЗЭЭДЭШЬЕ МАРТАХАГҮЙБДИ

Совет арадай амгалан тайбан ажабайдаа фашис Германи 50 жэлэй саада июнийн 22-ой эртэ үглөөгүүр үхэр буудай, автомадуудай наяраагаар, абарга танкнууд болон самолёдуудай нэгэзэр эбдэжэ, аяар 4 жэл соо үргэлжэлдэг дайнай эхи табиhан байна бшуу. Би Түүгэй областийн Эхирид-Булгадай райдунда 'hургуули hаял дүүргээд байбэлэйб. «Дайн эхилээл» гэhэн hураг сахилгаан түргэнөөр манай тэндэ амсаар, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнэльсэхые гуйжа, районэй сэргэгэй комариадта hаял 10-дахи класс дүүргэhэн хубүүд хандаа hэмди. Тиигэжэ бидэ дураараа Эсэгэ ороноо хамгаалхаяа одоо бэлэйбди.

Дайнай дүлэн соо шархатаад, госпитальошожо ябахадаа, намтай суг арбадахи дүүргэhэн Геннадий Хилтухинтай уулзолтой байгаа хүм. Тэрэ нүхэрни дайдаралсажа ерээд, Буряадай хүдөө ажаинститутда удаан сагта ажаллаа. Тиигэhэн уулзалга тухай түрүүлээр мэдээхэрэгтэй гэжэ hананаб.

Гол түлэб Сталинградска фронтдо эдэ татагдаад, ябаган сэргэй юрын дадаар дайлалдажа эхилээб. Удаань юдой командирай туhалагшаар, отделэй командираар, батальоной, мүн полкэй комсоргоор ябааб, 1941 оноо 1943 хүртэтэр Сталинградска фронтын 7-дахи гвардийн тусхай батальондо алба хээб. Сталинградска фронт Волгоhоо Дон хүртэтэр таяр дайдада байхадаа, Степной, Воронежско гэhэн нэрэтэй болгогдожо хубаагдаhан байгаа. Тиигэжэ 7-дахи Армийн зэргэдэ 3 жэл тухай соо дайлалдажа, Волгоhоо Дон хүртэтэр дайшалхы замаар ябагдаhан.

Зүгөөр зарим хүнүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда шуhаяа адхажа, үе мүсэеэ, гар, хүлөө хуха буудуулжа ерэhэн инвалидуудта хайша хэрэгээр хандаха, хүндэлхэгүй ябадал hүүлэй үедэ гаргана. Энэнь дайнда хабаадагшадые гомодхсоно. Жэшээнь, Эсэгэ ороноо хамгаалжа, дайнда унаhан баатарнуудта табиhан хүшөөнүүдые бузарлаха ябадал гаргагдаба гээд мэнэ hаяхан радио мэдээсэбэ. Энэмнай юун гээшэб? Эхэ оронойнгоо түлөө ами бэеэ хайрлангүй тэмсэhэн баатарнууд мүнөө болоходо эзмэтэй, хүндэтэй ябаха эрхэгүй хүнүүд болоно гү?

Дайнай ута замые гаталhанай, эрэлхэг зоригтойгоор дайсантай тэмсэhэнэй түлөө Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын 3 орденоор, Улаан Одоной 2 орденоор, медальнуудаар шагнагданхайб, «Эрэлхэг зоригой түлөө» гэhэн медаль бии.

Белгород хото шадар дайлалдажа ябаха үедөө, 1943 ондо КПСС-эй гэшүүн болоhонби. Партийн ба комсомолой гэшүүд сэргэшэдэй түрүү эзргэдэ ябадаг байгаа гээд хэлэхэ байнаб.

Түрэл Совет ороноо дайсадай hабарhаа сүлөөлөөд, Одер мүрэнийе гаталан гаралсаhанай түлөө Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын нэгэдэхи шатын орденоор шагнагдаа hэм. Тэрээнhээ холо урид, 1943 ондо немец «Тигр» гэжэ томо танк бута сохиhон бүлэг сэргэшэд Улаан Одоной орденоор шагнагдаа hэмди.

Берлин хүрэтэр ябалсажа, Илалта шэрээлсээд, совет сэргэшэдэй бүлэдэ ороожо, үшөө 3 жэл соо Германида алба хээб. Удаань түрэл нютагаа бусажа ерээд, олон ондоо ажалда ябааб. Гэбэшье дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдые хэзээдэшье мартахагүйбди. Намда бүхы совет сэргэшэдтэл адли орден, медальнууд, алдар соло эрэгтүй байгаа. Манай hанаха юумэн гэхэдэ, совет оромнай—Балтийн далайhаа Фэмгон океан хүртэтэр, Хойто мүльhэтэ океанhаа Афганистанай хилэ хүртэтэр нэмжыдэг Эхэ оромнай амгалан тайбан, зол жаргалтай, баян дэлгэр байhай гэhэн бодолдо абтажа ябадаг байгаабди. Манай хүбүүд, басагад, манай залуу үетэн саашадаа амгалан hайхан сагта ажаhууг, дайн дажарай зоболонто сагые бү хараг гэжэ этигэдэг, үреэдэг байгаабди.

Мүнөө орон доторхи экономическа байдалай ойлгосогүйгөөр, тон түргэн саг соо муудаад байхада, олон ондоо бодолдо абтаха саг ерэдэг. Манай совет түрэнэй, совет түрэн түрые толгойлогшодой гэмээр, журам заршамай hуладаhанай, «демократи» гэhэн тон гүнээгы удхатай үгын тур доро жагсаад, митингнүүдые, забастовкнуудые хэдэг болоhоноймнай үрэ дүн энэ бэшэ аал даа!

Минии хоёр нюдөөрөө хараhан, хүлэйнгөө холотор Берлин хүрэтэр ябаhан дайшалхы зам, ондоогоор хэлэбэл, ямаршье дайн дажар хэзээдэшье бү дабтагдаг!

Минии hанахада, Америкин Холбоото Штадууд, Япон болон бусад капиталис гүрэнүүд буу зэбсэгээ хуряажа байнагүйл ха. Энэ талаар манай арад зоной дунда ойлгууламжын худэлмэри ябуулагдаха ёhотой гэжэ hананаб. Би өөрөө шадал зэргээрээ энэ хэрэгтэ хабаадалсадаг гээшэб.

Ф. МАХАНОВ,
отставкада гараhан полковник.

тэhэрээ. Түмэрэй түгдэрхэй толгойем тудажа, бишье унаhан байгааб. Санчастьда асарагдаад, хэбтэжэ байхадаа, мэдээ ороо бэлэйб. Тиихэдэ толгойдом нэгэ түмэрэй үлэгдэл үлэhэн байгаа. Дайнай үни хада дүүрэhэн хойно Улаан-Удын больницада хэбтэжэ, тэрэ түмэр «бэлэгыень» абхуулhанби.

Сталинградска байлдааньда ябалсаад, удаань Карельскэ фронтдо, тэрэнэй удаа Белорусска 1-дэхи фронтдо алба хээб. Тэрэл фронтын бүридэлдэ ябажа, Берлин хүрэhэн, Илалтын үдэр үгталсаhан гээшэб. Намдал адли олон ондоо үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэд Агууехэ Илалтые шэрээлсэhэн гээшэ.

Би совет алдар суута сэргэшэдэй эзргэдэ ябалсажа, дайсанаа даража ,ерэhэндэ омогорходогби. Манай республикын олон зуун, мянган хүбүүд эрэлхэг зоригтойгоор харата дайсантай тэмсэжэ, тэдэнэй олонхинь дайнай талмай дээрэ баатарай үхэлөөр үкаа. Тэдэ эрхим хүбүүдэй дурасхаал манай сэдьхэл зүрхэндэ хэтэ мүнхэдөө үлэнхэй.

Дайнай жэлнүүд мүнөө тон элеэр hанагдана. Бидэ зобоообди, туляабди, эзргэлжэ ябаhан дайшалхы нүхэдөө олоорнь алдаабди. Гэбэшье дэлхэйдэ үзэгдөөгүй энэ муухай дайнда олон миллион хүнүүдээ алдабашье, түүхэтэ илалта түйлаабди. Энэ илалта совет хүн бүхэнэй сэдьхэл зүрхэндэ байха ёhотой.

Зүгөөр зарим хүнүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда шуhаяа адхажа, үе мүсэеэ, гар, хүлөө хуха буудуулжа ерэhэн инвалидуудта хайша хэрэгээр хандаха, хүндэлхэгүй ябадал hүүлэй үедэ гаргана. Энэнь дайнда хабаадагшадые гомодхсоно. Жэшээнь, Эсэгэ ороноо хамгаалжа, дайнда унаhан баатарнуудта табиhан хүшөөнүүдые бузарлаха ябадал гаргагдаба гээд мэнэ hаяхан радио мэдээсэбэ. Энэмнай юун гээшэб? Эхэ оронойнгоо түлөө ами бэеэ хайрлангүй тэмсэhэн баатарнууд мүнөө болоходо эзмэтэй, хүндэтэй ябаха эрхэгүй хүнүүд болоно гү?

Дайнай ута замые гаталhанай, эрэлхэг зоригтойгоор дайсантай тэмсэhэнэй түлөө Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын 3 орденоор, Улаан Одоной 2 орденоор, медальнуудаар шагнагданхайб, «Эрэлхэг зоригой түлөө» гэhэн медаль бии.

Белгород хото шадар дайлалдажа ябаха үедөө, 1943 ондо КПСС-эй гэшүүн болоhонби. Партийн ба комсомолой гэшүүд сэргэшэдэй түрүү эзргэдэ ябадаг байгаа гээд хэлэхэ байнаб.

Түрэл Совет ороноо дайсадай hабарhаа сүлөөлөөд, Одер мүрэнийе гаталан гаралсаhанай түлөө Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын нэгэдэхи шатын орденоор шагнагдаа hэм. Тэрээнhээ холо урид, 1943 ондо немец «Тигр» гэжэ томо танк бута сохиhон бүлэг сэргэшэд Улаан Одоной орденоор шагнагдаа hэмди.

Берлин хүрэтэр ябалсажа, Илалта шэрээлсээд, совет сэргэшэдэй бүлэдэ ороожо, үшөө 3 жэл соо Германида алба хээб. Удаань түрэл нютагаа бусажа ерээд, олон ондоо ажалда ябааб. Гэбэшье дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдые хэзээдэшье мартахагүйбди. Намда бүхы совет сэргэшэдтэл адли орден, медальнууд, алдар соло эрэгтүй байгаа. Манай hанаха юумэн гэхэдэ, совет оромнай—Балтийн далайhаа Фэмгон океан хүртэтэр, Хойто мүльhэтэ океанhаа Афганистанай хилэ хүртэтэр нэмжыдэг Эхэ оромнай амгалан тайбан, зол жаргалтай, баян дэлгэр байhай гэhэн бодолдо абтажа ябадаг байгаабди. Манай хүбүүд, басагад, манай залуу үетэн саашадаа амгалан hайхан сагта ажаhууг, дайн дажарай зоболонто сагые бү хараг гэжэ этигэдэг, үреэдэг байгаабди.

Мүнөө орон доторхи экономическа байдалай ойлгосогүйгөөр, тон түргэн саг соо муудаад байхада, олон ондоо бодолдо абтаха саг ерэдэг. Манай совет түрэнэй, совет түрэн түрые толгойлогшодой гэмээр, журам заршамай hуладаhанай, «демократи» гэhэн тон гүнээгы удхатай үгын тур доро жагсаад, митингнүүдые, забастовкнуудые хэдэг болоhоноймнай үрэ дүн энэ бэшэ аал даа!

Минии хоёр нюдөөрөө хараhан, хүлэйнгөө холотор Берлин хүрэтэр ябаhан дайшалхы зам, ондоогоор хэлэбэл, ямаршье дайн дажар хэзээдэшье бү дабтагдаг!

Минии hанахада, Америкин Холбоото Штадууд, Япон болон бусад капиталис гүрэнүүд буу зэбсэгээ хуряажа байнагүйл ха. Энэ талаар манай арад зоной дунда ойлгууламжын худэлмэри ябуулагдаха ёhотой гэжэ hананаб. Би өөрөө шадал зэргээрээ энэ хэрэгтэ хабаадалсадаг гээшэб.

Ф. МАХАНОВ,
отставкада гараhан полковник.

Тэжээл бэлэдхэлгэ-91

ТЕХНИКЭНЬ ҮШӨӨЛ ЗАhАБАРИЛАГДАhААР

Иигээд удахагүй ниитын адууhа малда үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ харюусалгатай хаhа орожо ерэхэнь. Сагай ударилай таарамжатай байхадань, манай районой колхоз, совхозууд үбhэ нөөсэлхэ хүдэлмэрээ июлийн арбаадаар эхилдэг байhан юм. Энэ жэлдэ ногооной тиимэ hайнаар гаража байгаашьегүй hаань, ажахынууд шухала кампанияа нэгэ неделеэр хойшолуулжа захалхаар хараална.

Үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ харюусалгатай хүдэлмэридэ хабаадуулагдаха машина, техникын байдалыень эгээл мүнөө үедэ ямаршуу байнаб гээд харабал, тиимэ урмашамаар үрэ дүн үшөөл түйлагдаагүй гэжэ мэдэрхэ ушартай болонобди. Тусхайлбал, «Мир» колхоз бэшэ ажахынуудта орходоо косилка, тармуур болон бусад техеэрэлгэнүүдээ заhабарилжа дүүргэнхэй. Эндэ үбhэ тюк болгон багсалха түхеэрэлгэнүүдынь гансал бэлэн бэшэ юм. «Заганский» колхоздо бүхы тармуурнууд, 90 процент косиклануудынь бэлэн болгогдоо. Никольскын Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо hүүлшын нэгэ косилка, гурбан тармуур мүнөө заhабарилагдажа байна. «Родина» колхоздо, «Эрдэм» совхоздо техникэ, машинань бэлэн болгогдожо, дүүргэгдэхэ дүтэлэнхэй.

Районой бэшэ колхоз, совхозуудта байдалынь угаа хүшэрхэн. «Путь Ленина» колхозой бүхы тармуурнуудай ойрдоол 12 процентнь, косилкануудай 47 процентнь заhабарилагдаа. «Искра» колхозой 6 процент косилкануудынь, 9 процент тармуурнуудынь бэлэн гэhэн тоотой юм. «Одон» совхоз энэ ажахыhаа тиимэшье холо урагшаа гараагүй. Суулгын совхозой бүхы техникын дүрбэнэй нэгэ хубинь бэлэн болгогдоhон.

Бүхы тракторнуудай косилкын 61 процентнь, тармуурнуудай 65, үбhэ тюк болгон багсалдаг түхеэрэлгэнүүдэй 52 процентнь заhабарилагдаhан гэжэ районой Статистикын эмхи мэдээсэнэ.

В. ШИРДАРМАЕВ.
Мухар-Шэбэрэй район.

ГУРИЛ ГАРГАНА

Бэшүүрэй районой колхоз, совхозууд ниитынгээ адууhа малда хүсэд хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлэдхэхын тулда хэрэгтэй бүхы түхеэрэлгэнүүдээ заhабарилжа дүүргэжэ байна. Бэшүүрэй совхозой Н. И. Гладиновай хүтэлбэрилдэг бригада витаминтайногооной гурил гаргадаг агрегадые заhабарилна. Энэ агрегадай машинистнууд Б. С. Чимитов, К. М. Баторов, Б. Д. Цыбиков гэгшэд туhална. Ногоо сабшадаг КСК-100 түхэлэй комбайнуудые механизаторнууд Н. У. Бамбалаев, Г. С. Норбоев гэгшэд заhабарилна. Агрегадые ашагладаг машинистнүүд зунай туршада 600 тонно витаминтай ногооной гурил үйлэдбэрилхэ түсэбтэй.

«Победа» колхозой сабшалан дээгүүр КСК-100 түхэлэй комбайнууд ябажа, люцернэ, донник сабшажа эхилээ. Витаминтай ногооной гурил гаргадаг АВМ-4,5 түхэлэй агрегадай машинист А. И. Фалилеев, тэрэнэй туhалагшад А. Л. Бабошин, П. Т. Смолин гэгшэд эдэ үдэрнүүдтэ түхеэрэлгээ туршажа, гурил гаргача.

В. БОРИСОВ.

Б. Н. ЕЛЬЦИНЭЙ США-да БАЙhАН ТУХАЙ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Албанай хэрэгээр Холбоото Штадуудта ерээд байhан РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Б. Н. Ельцин средада США-гай конгрессэй түлөөлэгшэдтэй уулзаа.

Сенадай демократическа диилэнхи олонхиин хүтэлбэрилэгшэ Дж. Митчеллтэй ба сенадай республиканска усөөнхиин хүтэлбэрилэгшэ Р. До Ломтой тэрэ хөөрэлдөө. Гадна түлөөлэгшэдэй палатын гадаадын хэрэгүүдэй талаар комитедэй гэшүүдтэй уулзаhан байна. РСФСР-эй Президентые hунгаха hунгалтада илалта түйлаhантэйнь дашарамдуулан, Америкын хуули гаргагшад Б. Н. Ельциниие халуунаар амаршалба.

Хуули гаргагшадтай уулзаhан тухайгаа юун гэжэ хэлэхэ байнабта гэhэн ТАСС-ай корреспондентын гүйлтада харюусаха зуураа, «Конгрессэй» хүтэлбэрилэгшэд минии ябаха программые зүбөөр дурадхаа гэжэ hананаб. Конгресстэ болоhон уулзалгануд намда ехэ нэрэ хүндэ болоно гэжэ хэлэхэ байнаб. Ехэ олон асуудалнуудые зүбшэн хэлсээбди. Нэгэ нэгээ хүндэлэлгын оршон байдалда hонирхолтой бүтээмжэтэй хөөрэлдөөн болоо. Намайе ехэ анхаралтайгаар шагнана гэжэ hанаа hэм. Бүхы асуудалнуудта би сэхэ руунь харюусаа hэм, гэжэ Б. Н. Ельцин хэлэбэ.

Түлөөлэгшэдэй палатын гадаадын хэрэгүүдэй талаар комитедтэ үгэ хэлэхэдэ, «Россин мянган жэлэй түүхэдэ түрүүшынхээ арад зондо Президентые hунгаха арга олгогдоо. Манай орондо ба Россида боложо байhан гэмгүй hайн хубилалтануд тухай энэнь гэршэлнэ. 1985 онда ороной Президент М. Горбачевой эхилhэн шэнэдхэлгэнүүд үргэлжэлүүлэгдэнэ гээшэ. Эдэ жэлнүүдтэ хахад хухад хэмжээнүүдые абаха ушарнуудшье байгаа, алдуу эндүүнүүдшье, общественые шэнэдхэхэ талаар бэрхэшээлнүүдшье үзэгдөө. Россин Президентээр намайе hунгалта хадаа демократическа хүсэнүүдэй илалта болоно. Россин ба ороной ажабайдалай бүхы таланууда реформонуудые үнэргэхэhөө ондоо зам үгы гэжэ эдэ hунгалтануд харуулна. Бидэ энэл замаар урагшаа дабшахабди» гэжэ Россин хүтэлбэрилэгшэ мэдүүлэб.

Удаань конгрессэй хоёр палатын хүтэлбэрилэгшэд Б. Н. Ельцинэй хүндэлэлдэ сайналга эмхидхэhэн байна. Демократическа гуримаар hунгадаhан Россин түрүүшын Президентые Дж. Митчелл, Р. Доул гэгшэд амаршалба.

Б. Н. Ельцин харюугай үгэ хэлэхэдээ, «Дэлгүүрэй экономико бэелүүлхэ, бүхы янзын, тэрэ тоодо үмсын зөөри зүбшөөхэ, зөөриие үмсын болгохо, таряашадта газар дамжуулха, газарай- ба урьhаламжын финансова реформо бэелүүлхэ, Россида гадаадын инвеститорнуудэй үйлэдбэрин дураараа эрхилхыень зүбшөөхэ программа» найруулhан Президентын түлөө РСФСР-тэ үнгэрэгдэhэн hунгалтада арад зон дуугаа үгөө гээшэ»,— гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

СССР-эй Президент М. С. Горбачевтой ямар харилсаатай гэзэшэбта гэhэн асуудалда харюусаха зуураа, «9 плюс 1» гэhэн мэдүүлгэдэ гар табиhанай hүүлдэ харилсаамнай барат hайн болоо, тиигэбэшье бидэ өөhэдынгөө хараа бодолhоо арсаагүйбди» — гэжэ Б. Н. Ельцин хэлэбэ.

Удаань США-гай гайхамшагта Президент Линкольнын хүндэлэлдэ бодхоогдоhон хүшөөдэ Россин хүтэлбэрилэгшэ хүрэhэн байгаа. Тэндэ Америкын ниислэлэй хүн зон Б. Н. Ельциниие халуунаар угтажа байба. «Таанадай намайе лажа угтаhан тухай Президент Дж. Бушта заабол хэлэхэб»— гэжэ Б. Н. Ельцин сугларагшадта хэлэбэ.

«Авраам Линкольн гээшэ агууехэ хүн, демократиин hүлдэ тэмдэг байhан,—гэжэ Россин хүтэлбэрилэгшэ үгөөд үргэлжэлүүлбэ. Агууехэ түрэн болохо Холбоото Штадуудай нэгэн бүхэли байлгые, хүнэй, Холбоото Штадуудай ерээдүйдэ этигэхые үнэн зүрхэнhөө хүсэнэбди!

Удаань Россин хүтэлбэрилэгшэ Ажалай американ федерациин ба үйлэдбэрийн профсоюзуудай конгрессэй (АФТ—КПП) штаб-байшанда хүрэhэн байгаа. Ороной профсоюзай энэ ехэ нэгэдэлэй зүгhөө тэрэнэй түрүүлэгшэ Л. Керклэндэ Б. Н. Ельциниие амаршалба. Харюугай үгэ хэлэхэдээ, «профсоюзууд түрэнэй ба партийна байгууламжануудhаа дулдыдангүй хүгжөөгдэхэ ёhотой» гэжэ Б. Н. Ельцин онсолон зааба. Энээнтэй дашарамдуулан, hаяшаг байгууламгдаhан Россин Дулдыданги бэшэ профсоюзуудай федерацида үндэр сэгнэлтэ үгөө hэн. Республикада профсоюзай үнэхөөрөө дулдыданги бэшэ хүдэлөөн үшөөл тогтоогдожо байна, тиимэhээ США-гай профсоюзай баян дүй дүршэлые халан абаха шухала» гэжэ тэрэ онсолон зааба.

ЭНЭ ҮДЭРЫЕ ҮНИНЭЙ ХҮЛЕЭНХЭЙ hЭН...

...ний районой хүн зон энэ ...е үнинэй хүлеэнхэй hэн. ...аяа hүүлэй үдэрнүүдтэ ...дунда үгэ андалдаан ...гүй Анаагай дасанай нээг... байhанhаа эхилдэг, яа...шохоёо хэлсэдэг болобэлэй. Тиимэhээ олон ...нэ удэрые ёhотой hайнмэтээр хүлеэгээ, угтаа ...

Энэ дугамнай нэгэл жэл гүйсэд баригдаба гээшэ. ...барилга зоной үргэhэн ...эр хэгдээ. Районой бо...бусадшье зон барилгада ...нган түхэриг дамжуулаа Мүнөө 140 мянган түхэ...ргашалагдаад байна. Ду...дотор талые шадалаа...йнаар, гоёор шэмэглэ...ролдообди. Бэрхэ, ёhо...ран гартай хубүүд хү... Зон сэгнэнэ бээ, ...ус дуганай барилга хү...рилhэн Б. Б. Цырендорхэлэбэ.

...ной хэрэг урагшатай, ...гэй байдаг. Энээниие оршон байгаалишье «ойлгожо», үглөөнhөө сэлмэг дулаан, аали намдуу байба. Олониие урид...шалан хэхэ, баригдаhан дуганиие хараха гэhэн зон бүри эртээнhээ ерэжэ эхилээ hэн. Хуушан дасанайнь дэргэдэ баригдаhан энэ дуган, үнэхөөрөөшье, олоной дура татахаар. Тэрэ сагаан хирпиисээр баригданхай, хайша хайшаа 13 метр утатай, досоо талань модо hиилэжэ тон зохидоор гоёогдонхой. Дуганай хойто талада олон бурхан тусхай сүмэ (гунгарбаа) соо табигданхай. Тэрээнэй урдуур баhал бэлдэгдэhэн жабдан дээрэ ламанар hуужа, номоо уншана. Зүүн, баруун ханаарнь хүнүүдэй hууха жабдан табигданхай. Юрэдөөл, минии hанахада, ехэл ороолдожо, бурхан шажанай ёhо гурим, номнол зүбөөр сахижа, шэмэглэн гоёонхой.

Үглөөнэй 10 саг. Дуганай газаа хүн зон олон. Энэ дуганай арамнай нээгдэжэ, түрүүшын үгэ Буддын шажанай Хориин бүлгэмэй түрүүлэгшэ Д. С. Санжиев энэ дэмбэрэлтэ үйлэ хэрэгтэй дашарамдуулан, сугларагшадые амаршалаад, Анаагай дасанай түүхэ, энэ дуганай яажа баригдаhан тухай тобшоор хэлэhэн байна.

Анаагай дасан хадаа мүнөөнэй Хориин, Яруунын, Хэжэнгын Загарайн районуудай газар дээрэ баригдаhан хоёрдохи дасан болоно. Тэрэ 1795 ондо нээгдэhэн байха юм. Энэл сагhаа хойшо тэрэ мүргэлэй ехэ гуламта болоhон, удаань байгуулагдаhан дасангуудта ламанарые hургадаг байhан түүхэтэй. Эндэ бүхыдөө мянгаад шахуу ламанар байhан.

— Эндэ hүүлшын хурал 1936 ондо үнгэргэгдэhэн байна. Удаань тэрэ hандаргагдажа, энэ ганса торхонь үлөөд байгаа. Мүнөө манай зорилго гэхэдэ, энээниие hэргээн бодхоохо ёhотойбди. Энэ хадаа эндэхи зоной эрилтэ, дурадхал гээшэ. Үнгэрhэн 56 жэл соо энэ мүргэлтэй дасанай hуури дээрэ нимэ олон зон суглараагүй. Мүнөөдэр шэнэ дуганай арамнайда ерэжэ, мүргэл хэжэ байhандатнай баяртайбди, — гээд тэрэ мэдүүлбэ.

Удаань арадай депутадуудай Хориин районно Соведэй түрүүлэгшын орлогшо Б. Ц. Дашиев үгэ хэлэжэ, районой түүхэдэ ехэ удха шанартай үйлэ хэрэгэй боложо байhые тэмдэглээ.

СССР-эй буддистнуудай түбэй захиргаанай түрүүлэгшэ Ивалгын дасанай бандидо-хамба лама Мунхэ Цыбиков үгэ абажа, хуушанай дасангуудай нэгэн болохо. Анаагай дасанай hэргээгдэжэ байhан ушараар сугларагшадые амаршалжа, хододоо бурханда мүргэжэ, зальбаржа, муу юумэ хэнгүй, сэдьхэлээ hайнаар, сэбэрээр баряад, сэбэр сэхэ ябахыень үреэбэ.

Нютагай хубүүн, мүнөө Хальмагай ССР-эй Элистын дасанай шэрээгэ, Хальмагай ССР-эй арадай депутат Тубан-Доржо Цымпилов нютагайнгаа зоной ороолдожо, энэ түүхэтэ ехэ юумэ хэжэ байhыень тэмдэглээ.

Удаань шэнэ дуганай арамнайн ном уншалга эхилжэ, эндэ сугларhан зон тэрэниие газаагуур гороо хэжэ ябахадаа, репродуктораар шагнаха аргатай байба. Номой уншагдаhанай hүүлээр мүргэл эхилээ.

— Таа, хэн гээшэбта? hанамжаяа хэлыт,— гээд дүтэ байhан нэгэ хүндэ хандабаб.

— Би Осоров Радна гээшэб. Доодо-Голойб. Ехэл hайн юумэ болобо гээшэ ааб даа. Нютаг дээрээ хэрэгээ бүтээхэ аргатай болобобди. Би мүнөө нютагайнгаа зоной үргэhэн 2 мянган түхэриг дамжуулхамни, — гэбэ.

М. САНДАНОВ,
манай тусхай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Анаагай дасанай hуурида баригдаhан дуган.

Авторай фото.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилhээр 50 жэл мүнөөдэр гүйсэбэ

БУРЯАД ОРОНОЙМ БААТАР ХҮБҮҮН

Манай республикын ниислэл хотын түбэй гудамжануудай нэгэн, амаралтын парк, хүдэлмэришэдэй тосхон, училищи Советскэ Союзай Герой Сергей Орешковэй нэрээр нэрлэгдэнхэй.

Сергей Орешков Вологодско областиин Чуприно hууринай олон үхибүүдтэй таряашанай гэр бүлэдэ 1916 оной июниин 20-до түрэhэн юм. Сергей ехэ болохо тумаа оньhон техникээр ехэтэ hонирходог, тэрээн тухай номуудые олоор уншадаг байгаа. Юушье хэхэдээ тэрэ ехэ дүйтэйгөөр, наринаар бүтээжэрхигшэ hэн. Тэрэ хэзээдэшье сабхи оёжо үзөөгүйшье hаа, зээ басагандаа ехэ зохид бүүрхэ оёжо үгэhыень hанадагби»— гэжэ тэрэнэй ехэ эгэшэ Клавдия Николаевна Пинаева хэлэhэн байдаг.

hүргуулияа дүүргэмсээрээ Сергей Архангельскын ФЗУ-да (фабрично-заводской училищида) түмэршэ дарханай мэргэжэлдэ hураад, нютагтаа өөрынгөө мэргэжэлээр хүдэлөө. Удаань Вологодско паровоз-вагоной заводто ажалайнгаа намтар үргэлжэлүүлнэ. Эндэ залуу хүдэлмэришэн шадамар бэрхээр, оролдосо ехэтэйгээр, журам hайнтайгаар хүдэлжэ, коллектив соогоо яhала хүндэтэй болоо hэн.

ВЛКСМ-эй ЦК комсомол-залуушуулые Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэ промышленна предприяти бодхоохо хэрэгтэ өөрынгөө хубита оруулхыень 1934 ондо уряалаа бэлэй. Энэ үедэ Сибириин газар дайда дээрэ түмэр харгынууд татагдажа, томо завод, фабрикануд баригдажа, Магнитогорск, Турксиб, Комсомольск-на-Амуре болон бусад шэнэ хото городууд бодхоогдожо эхилээ бэлэй. Манай Буряад орондо түрүүшын промышленна гигант болохо — Улаан-Удын паровоз-вагоной завод 1934 ондо баригдажа эхилбэ.

ВЛКСМ-эй ЦК-гай энэ уряае дуулахатайгаа сасуу, Сергей hайн дураараа ямар нэгэ барилгада хабаадаха дуратай байhаная мэдүүлбэ. Тиигэжэ тэрэ комсомолой путевкоор 1935 оной апрель hара соо Улаан-Удэ хүрэжэ ерээ hэн. Тэрэ үедэ Сергей ороймоол 19-тэй байгаа. Заводой байшангуудые бариха хүдэлмэришэдэй дуталдадаг дээрэhээ, тэрэ элдэбын хүндэ ажал эндэ хээ.

Паровоз-вагоной заводой барилгын дүүрэхэдэ, Сергей эндэ түмэршэ дарханаар хүдэлхөөр үлөө бэлэй.

Стахановска хүдэлөөнэй орон доторнай дэлгэржэ байха үедэ, 1936 оной апрель hара соо, заводой шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй суглаан болоо hэн. Эндэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, шэнэ техникэ үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэ, ашаглаха тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдөө hэн. Суглаанда хабаадагшад, заводойнгоо хүдэлмэришэдые стахановска хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадахыень уряалба. Комсомол хүбүүн Сергей Орешков энэ уряае түрүүлэн дэмжээ бэлэй.

Улаан-Удын промышленна, транспортна предприятинуудай стахановецуудай слет 1937 оной декабрь hара соо үнгэргэгдөө hэн. Эндэ үгэ хэлэгшэд «Улаан-Удын ПВЗ-гэй хэдэн зуун хүдэлмэришэд социалис ёноор ажалдаа хандажа, стахановска хүдэлөөнэй арбан хоногой туршада халаанайнгаа даабари гурба, дүрбэ, таба дахин үлүүлжэ шадаа.

Стахановецууд Попов, Орешков, Иванов, Железняков гэгшэд нэгэ халаанда дүрбэн нормо дүүргэбэ. Эдэ нүхэднай эрхим стахановецууд—социалис үндэр бүтээсэтэ ажалай мастернууд гээшэ гэжэ тэмдэглэhэн байдаг.

Сергей заводто хоёр жэлэй туршада түмэршэ дарханаар хүдэлhэнэйнгөө удаа бригадираар, уданшьегүй участогай мастераар томилогдоо hэн. Мүн тэрэ комсомолой бюрогой гэшүүн байхаhаа гадна, цехэйнгээ соёлой, ниитын хүдэлмэри эрхилдэг байгаа. Суг хүдэлдэг үетэнтэйгөө хамта заводойнгоо хүдэлмэришэдэй ажабайдал hайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэхэ зорилго табяа hэн.

Сергей энэ зорилгоёо бэелүүлжэ үрдеэгүй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилшэбэ. Түмэр замай хүдэлмэришэн Сергей Орешковэй Совет Армида алба хэхээр татагдаха болзорынь хойшо татагдаа hэн. Гэбэшье тэрэ «Эсэгэ ороноо хэрхис этэгээдүүдhээ» аршалхыемни намайе фронт эльгээгыт» гэhэн гуйлтатайгаар военкомадта хэды дахин хандаhан байдаг.

1942 оной февраль hара соо тэрэнэй хүсэл бэелүүлэгдэжэ, Забайкальска ябаган-сэргэй училищида hураахаар эльгээгдэбэ. Училищияа дүүргээд, фронт мордохынгоо урда тээ Сергей нүхэдтөө иигэжэ хэлээ hэн: «Фашистнуудые бута сохихоёо мордохомни. Хүдэлмэришэн хүнэй нэрэ эзэргые гутаахагүйб».

Младша лейтенант Сергей Орешков дайшалхы намтараа Баруун-Урдахи фронтдо эхилээ. Тэрэ олон байлдаанда эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдаа. Удаань 41-дэхи стрелково дивизиин бүридэлдэ орожо, Курска дүхэригэй Степной фронтдо эльгээгдээ. Эндэ Сергей Орешков ВКП(б)-гэй гэшүүнээр абтахадаа:—«Би фашистнуудые хамха бута сохихоб, хархис этэгээдүүдэй хүл доро гал дүлэн соробхилжо байгаа лэ. Би коммунистын үндэр нэрые хэзээдэшье харюулхаб»,— гэжэ хэлээ hэн. Тэрэ хэлэhэн үгэдөө хүрөө.

Гитлеровецүүд хүсэеэ нэмээжэ 1943 оной августын 16-да дахинаа добтололгодо оробо. Манай сэргэшэд фашистнуудта харюу үгэн добтолоо. Ротын командир «Дайсадые намнажа, Васищево hуурининь захын гэрнүүдые эзэлхэ» гэhэн даабари младша лейтенант Сергей Орешковтэ үгэбэ.

— «Миний хойноhоо! Урагшаа!»—гэжэ хашхараад, Орешков сэргэшэдээ дахуулан добтололгодо оробо. Тэрэнэй даадаг взводой сэргэшэд автомадаар, пулемедоор таhалгаряагүй буудана. Харин дайсадай сэргэшэд бутаран зугадажа эхилбэ. Захын нэгэ гэрэй подвал соо дайсад хоргодоhон байжа, пулемедоор манай сэргэшэдые буудажа эхилбэ. Тархи дээгүүрнь дайсанай hомонуудай ниидэжэ байхада, совет сэргэшэдэй зариманиинь газарта хэбтэшэбэ, бэшэниинь сухарижа захалба. Сергей Орешков сэргэшэдэйнгээ алуулжа байхые харахадаа, тэрэ дороо энэ байдалhаа гараха ганса нэгэ арга бэдэржэ:

— Урагшаа! Минки хойноhоо!— гэжэ хашхараад, урагшаа гүйшэбэ. Сергей Орешков хэдэн арбаад метр гүйжэ, фашистнуудай байрлаhан нүхэн хүрэжэ ябатараа, хоёр хүлөө шархатаад унашаба. Хэдэн секунда болоод, мэдээ орон гэхэдэнь взводынь пулемедой hомонуудhаа хоргодон хэбтэжэ байба. «Эх, хүбүүдни алуулхань. Эндэ удааража огто болохогүй»,— гэжэ бодохотойгоо сасуу, газар дээрэ шуhан мүр үлөөн, урагшаа мүлхижэ, гартаа граната абаа hэн. Теэд тэрэнэй шэдэhэн хоёр граната фашистнуудта хүрөөгүй.

Сергей Орешков бүхы хүсэеэ суглуулжа, дайсадай хоргодоhон дзот тээшэ мүлхижэ, пулемедой бултайжа байhан нүхые бэеэрээ хааба. Тэрэ өөрынгөө сэргэшэдэй хараhаар байгар, ами бэеэ хайрлангүй, иимэ ехэ баатаршалга гаргаа hэн. Младша лейтенант Сергей Орешковэй взводой сэргэшэд дайсанай пулемедой абяанай замхахалаар дахинаа добтолгодо орожо, Васищево hуурининие фашис этэгээдүүдhээ сүлөөлөө. Эндэ тэдэнэй командир Сергей Орешков Александр Матросовой баатаршалга дабтаа hэн.

СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй 1943 оной декабриин 20-ной Указай ёhоор, младша лейтенант Сергей Орешковтэ немец булимтарагшадтай эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдаhанайнь, баатаршалга гаргаhанайнь түлөө наhа бараhанайнь түүлээр Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо hэн.

Т. ЦЫДЫПОВА.

ХЭНШЬЕ, ЮУНШЬЕ МАРТАГДААГҮЙ

ХУУШАН ЗУРАГАЙ МҮРӨӨР

Үлзытэ нютагаймнай үндэр наhатай хүгшэнэй гамтайгаар хадагалжа ябаhаншье hаань, хуушаржа, шарлашаhан фотозураг дээрэ hууhан хүбүүд тухай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилhээр 50 жэл болохоёо байхада, дурсаха дурамни хүрэнэ. Тэндэ hууhан хорёод наhатай хүдэр шамбай зургаан хүбүүдэй зариманиинь Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай фронт дээрэ унаа, нүгөө зариманиинь хэды шуhата тэмсэлнүүдые дабажа, Агуу илалтын баяраар баясан бусаашье hаа, сэрэгшын хубсаhа тайлаха забгүй хүдэлжэ захалаад, наhанайнгаа амаралтада гаража үрдингүй наhанhаа нүгшэhэн байна. Хараха янзада тэрэ үеынгөө хүбүүдhээ нэгэшье дутахагүй хүдэр дорюун, сог залитай.

Буряадууд ямаршье сэрэгтэ хубита албаяа хэхэ аргатай hэн. Тиимэhээ эдэнэр урагшаа hанаатай шударгы тэрэ үеынгөө залуушуулдал лётчигшье, артиллеристшье, үгышье hаа, морин эрдэниеэ мягтан дуулдаг буряад арадай үринэр хадаа, морин сэрэгшэд болохо дуратайшье байжа болоо.

Эдэ хүбүүдэй гурбаниинь хүдэлжэ бэйтараа, 1939 оной намар Хориин сэрэгэй комиссариадаар уялгата албанда татагдажа, нэгэ үдэр нютаhаа гаражэ ошоhоор, тоонтоёо бусаха зол, хубигүйдөө. Энэ гурбан буряад сэрэгшэ хүбүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ Улаан Армиин зэргэдэ жагсажа, эгээл сэсэглээ залуухан наhандаа немец-фашист шунахай дайсадhаа Эхэ ороноо аршалан ами наhаяа үгэhэн байна.

«1939 оной сентябриин 18-да албанда татагдаа» гэжэ Дунда-Худанай сомоной Советдэ бэшээтэй. Тэрэ сагта машина хомор байгаа. Ороо hоо зөөhэн морин хамбытай суг Хори хүрэтэр Худанайнгаа зүүн эрьеэр ошожо болоо. Найрай-Толгойн ороймдо зогсожо, хабтайн нэмжыhэн талаяа, Үлзытынгөө айлнуудай гэрнүүдые, халюун зулай мүндэгэр хадатай Үлзытынгөө хүндые Баян-Хараяа, халзан магнай Ухаа-Гүбөөгөө, тээ доронь монсойhон Сахюуртаяа, тосхонhоо холо бэшэ шарлаhан Улаан-Элhэеэ , Урда тужаяа, тээ саанань аласые хүбөөлэн хүхэрhэн хүбшэ тайгаяа уриханаар хаймадан хаража, түрэhэн нютагайнгаа амтатайхан агаараар амилжа байхадаа, сэдьхэл дүүрэн амгалан хүдэлжэ ябаhан жэлнүүд, хүндэтэ инаг нүхэдүүд hанаандань ойро зуура орожо болоо.

Түрэhэн нютагайнгаа иимэ hайхан шарайе, энээнhээ урда тээнь обёордоггүйгөө гайхажа, багадаа үльгэр соохи эпдэб дайсадые дараhан баатарнуудаар омогорхон дууряажа наададагаа, үгышье hаа, Буряад-Монголой Улаан тугта үндэhэн морин сэрэгэй бригадын сэрэгшэд болоод, улаан тэбан хушуутай шобогор шлем малгай, сэрэгшын ута шинель, ялагар хара сабхи үмдэнхэй албанhаа хэдыхэн жэлэй үнгэрхэдэ табигдажа, эхэ эсэгэеэ, түрэлхидөө, үетэн басагадаа, нютагайнгаа зониие баясуулхабди гэжэ hанажашье болоо.

Саашаа ошоходоо зогсожо, хэр үгhаа нютаг зонойнгоо тахижа байhан Шалсаана буурал баабайдаа зальбараад, хэтдээ номгон урасхалтай Худан голойнгоо мэлмэрэн үдэшэхэдэ, хорёод наhанай сог зали ехэ, hанал hайхан мордоо ёhотой. Эдэ гурбан хүбүүднай хэд бэ?

Базаржапов Даши-Нима Бадмаевич, Дунда-Худанай сомоной Советдэй С. М. Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түб Үлзытэ нютаhаа 1939 оной сентябриин 18-да албанда татуулаа. «Сэрэгшэ Базаржапов Даши-Нима Бадмаевич 1942 оной август hарада Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай фронт дээрэ hураггүйгөөр үгы болоо» гэhэн тэмдэг ерэhэн гэжэ бага абгайнь, Бадма-Ханда Базарова хэлэдэг. Энэ хүгшэн нютагтаа олон ашанар, зээнэрээ хаража hуудаг.

Цыденов Жана-Бадраа Бардуевич — Дунда-Худанай сомоной Советдэй (С. М. Кировэй нэрэмжэтэ колхоз) Улзытэ нютаhаа 1939 ондо сентябриин 18-да албанда татуулаа.

«Алба hайн хэжэ байнаб. Хүнэй хүбүүдэй ябадаг эгээл хатуу газарта ошохомнай ха. Дахин намhаа бэшэг абатараа бү бэшэгты» гэhэн бэшэгынь эгээл hүүлшын hэн. «Бэшэ ямаршье мэдээсэл үгы»— гэжэ нютагтаа Батын эжы алдартай дүүнь, Дарма-Ханда Цыбикова хөөрэдэг.

Цыренамжилов Цыден-Доржо Дамдинович — Дунда-Худанай сомоной Советдэй (С. М. Кировэй нэрэмжэтэ колхоз) Улзытэ нютаhаа 1939 ондо, сентябриин 18-да сэрэгэй албанда татуулаа.

Энэ хүмнай минии нагаса баабайн эгэшэ хурайхайтанай ганса хүбүүн байгаа. «Нэгэ зун Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай фронт дээрэ алуулаа» гэhэн тэмдэг хурайхаймнай (эсэгэнь) абаа hэн гэжэ нагасанарни хэлэдэг. Цыден-Доржо ахай ходо бэшэдэг hэн. Ахайнгаа бэшэгүүдые хадагалан ябажа шадаагүй, бэшэгүүдынь үгы болгожорхиhомнай харамтай гэжэ түрэлхидынь голхорон гэмшэлдэдэг.

Харин Даша-Нима Бадмаевич Базаржаповай албанhаа аяар 50 жэлэй урда бэшэhэн бэшэгүүдые уншаха золтой байгдаба. Дүүгэйнгээ бэшэгүүдые , эгэшэнэрынь нангинаар хадагалжа ябаа. Мүнөө бага эгэшэнь Бадма-Ханда Бадмаевна Базароваhаа бэшэгүүдыень уншажа, фото-зурагынь хараабди. Даша-Нима ахайн бэшэгүүдэй үгын найруулга, аялгын гоё гээшэнь! Лата үзэгөөр холбон бэшээтэйшье hаа, Хугаалгын Агууехэ дайнай болоогүй hаань, хэнииньшье хэн гэнгүй гайхамшагта эрдэмтэ, физик математик, врач, политолог, инженер гэхэ мэтын дээдын мэргэжэлтэн болохол байгаа. Эдэ минии үеын hайхан нүхэдни алишье талаараа ямар hайхан бэ: hонор ухаатай, нигүүлэсхы hайхан сэдьхэлтэй, зулгы hайхан абари зантай, нангин хүмүүжүүлгэтэй хүбүүд hэн даа. Иимэ hайхан нүхэдни Эхэ ороной нгоо эрхэ сүлөөгэй түлөө, Зүүн Европын арадуудай эрхэ сүлөөгэй түлөө хамагhаа хайратай гансахан ами наhаяа гамнангүй үгөө. Иимэ hайхан зондо тон ехэ хүндэтэй үйлэ хэрэгүүдынь мүнөө мартагдажа байна гэхэдэ, алдуутай бэшэ байна.

Тиигэбэшье, мүнөө үеын юртэмсын улс турын байдалые хараад үзэхэдэ, Эсэгэ ороной нгоо түлөө бүхы Зүүн Европын арадуудай эрхэ сүлөөгэй түлөө 27 миллион совет сэрэгшэдэй ами бэеэ хайрлангүй байлдаанда унаhан аша үрэнь хадаа мүнөө тоогдохоёо болижо, совет сэрэгшэдтэ зорюулhан хүшөөнүүдые хамха бута сохижо, үгы хэжэ, Зүүн Европын Коммунис партинуудай гэшүүдые үзэжэ ядан харшалжа, доромжолжо байhан үе саг ерээд байна. Совет сэрэгшэдэй фашис эзэмдэгшэдтэй эрэлхэг, баатарлигаар тэмсэhэнэй ашаар арадай-демократическа засаг турые баримталhан Зүүн Европодо тогтоогдоhон арадай-демократическа гүрэн түрэнүүд үгы болоо гэхэдэ, алдуутай бэшэ. Иимэ муухай үйлэ хэрэгтэ хэн эзэмэтэйб гэhэн асуудал фронтовигууд табиха хүсэлэнтэй!

Бидэнэр дайгүйгөөр 46 жэлдэ ажаhуубабди. Тэрэ 1945 ондо намжаа нажарай эхин hарада «хүрин тахал»— фашизмын эшээндэ хүрэжэ ошоhомнай, Европын арадуудые фашизмын богоолшолгоhоо абараашамнай дэлхэйн хүн түрэлтэнэй түүхэдэ алтан хуудаhануд боложо ороо. Энээнтэй дашарамдуулан, мэдээжэ совет поэт Роберт Рождественскийн «Реквиемэй» огсом дорюун мүрнүүдээр дайшалхы дурдалгаяа түгэсхэн дүүргэнэм.

hанажал ябагты!
Зуун жэлнүүдтэш!
Хэзээдэшье, хэдыдэшье
бү мартагты!

Улзы-Жаргал ДОНДУКОВ,
дайнай ветеран.

Баян hайхан дайдадаа
Улаахан залаагаа
Улаалзайнууд болон
hалбараа
Эхэ ороноо хамгаалжа,
Эрэлхэгээр унаhан
Эсэгын бүргэд хүбүүдэй
Эдир наhанай дуран
Элдин hайхан таладаа
Улаахан залаатай
Улаалзайнууд болон
мүндэлөө

Энэ шүлэгөө Эсэгэ ороной хамгаалгын Агууехэ дайнда үнhан Буряад ороной сэрэгшүүдэй нангин дурасхаалда үрюулнаб.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаа ерээд наhа бараhаарын хүдэлмэридэ бүтарлигаар хүдэлhэн аха нүхөөн жэшээ абажа, хүндэлябаял. Эдэмнай жэл бүхэн үсөөрнэл.

Мүнөө юумые сэхэ руу хэлэдэг болоhон сагта ажаба дайнай ветерануудые циальна талаар хамгаалха, соонь туhаламжа үзүүлхэ, со анхарал хандуулха сагтулажа ерээл.

«Пенсимнай үбгэрhэн, шэрhэн мандаа хүрэнэ Үхэтэрөө үмдэхэ хубсаhаа бди, хангалта муу гэхэ арнай үгы»— гэлсээд лэ ааб. Хэ

Эсэгэ ороной хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаа ерээд наhа бараhаарын хүдэлмэридэ бүтарлигаар хүдэлhэн аха нүхөөн жэшээ абажа, хүндэлябаял. Эдэмнай жэл бүхэн үсөөрнэл.

Мүнөө юумые сэхэ руу хэлэдэг болоhон сагта ажаба дайнай ветерануудые циальна талаар хамгаалха, соонь туhаламжа үзүүлхэ, со анхарал хандуулха сагтулажа ерээл.

«Пенсимнай үбгэрhэн, шэрhэн мандаа хүрэнэ Үхэтэрөө үмдэхэ хубсаhаа бди, хангалта муу гэхэ арнай үгы»— гэлсээд лэ ааб. Хэ

ХОДОО hАНАЖА, ДУРСАЖА ЯБАГТЫ!

Дүшэн зургаан жэлдэ дайгүйгөөр, амгалан тэнюун ажаhуухадаа, үнгэрhэн тэдэ тулалдаануудай хатуу шэрүүн үе сагые фронтовигуудшье, бүхы совет ажалшадшье июниин 22-ой үдэрые дурсан hанажа, дайнда хабаадаhан үеынгөө нүхэдэй, түрэл гаралайнгаа үйлэ хэрэгые, хуби заяае hанан, hанан хөөрэлдэдэг гээшэбди.

1941 оной июниин 26-да Москвагай Белорусска вокзал дээрэ совет сэрэгшэдэй дайнда мордоходо «Священная война» гэhэн дуун анха түрүүшынхиеэ гүйсэдхэгдэhэн юм. Энэ дуун хадаа бүхы совет орон дотор тон түргэнөөр дэлгэржэ, совет арадай Эхэ ороной үзэл, габьяа бадаруулhан түүхэтэй. Тэрэ гэhээр эгсэ табин жэл үнгэршэбэл даа. Сагай ябаса ямар хурдан гээшэб даа! Дүшэн нэгэн оной зун бороо багатай, халуун үдэрнүүдтэй байгаа бэлэй.

Сулхара, Түгнэ горхонуудай эрье шадараар мойhон сэсэглэжэ дүүрээд, аятай hайхан хангал агаарта анхилуулжа байhан саг hэн ха.

Бүхы дэлхэй дээрэ иимэ hайхан үе сагай мүнхэдөө тогтон оршоhон шэнгеэр бидэнэй, арбадахи класс hаяхан дүүргэhэн хүбүүд, басагадай сэдьхэл зүрхэндэ hанагдаа бэлэй.

1941 оной июниин 22-то, амаралтын үдэр байгаа, бидэнэр, арбадахи класс дүүргэгшэд, дүтынгөө тала дайдаар, шугын эрьеэр сэнгэхэеэ, зайхаяа гараа бэлэйбди.

Тон сэлмэг үдэр hэн. Түгнын талын дууша жэргэмэл шубууд ээлжээ ээлжээгээр агаарта дэгдэжэ, талын үнгын олон сэсэгүүдые тоолоhон мэтэ сэнхир хүхэ огторгойдо нилээд удаан арбагаанаад, шулуун шэнгеэр доошоо сэхэ бууна хэбэртэй. Хаанашьеб Сулхара горхоной эрьеын шугы соо хүхы шубуун гашуудалтайгаар донгодоно, үбhэнэй хуушан хашаануудай саагуур бүбөөлжэн бүбэнэнэ хэбэртэй. Иимэ намжаа нажарай сагта дунда hургуули дүүргэhэн, болбосоролой аттестат абаhан бидэнэр дуугаа дуулалдан, элдэб зугаа, шог үгэ хэлэлсэн, дуулим дайдаараа сэнгэжэ ябанабди.

Хэн, ямар hургуулида ороохоб? Хэн, ямар мэргэжэл шэлээб? Хэн али холын хото ошожо, дээдын ямархан hургуулиин богоhо алхахань гээшэб? Богонёор хэлэхэдэ, эдир наhанай охин соо эршэ түгэлдэр хүсэн дундаа ябаhан бидэнэртэ ерээдүймнай үйлэ хэрэг хуби заяан яhалал hайхан, хүхэ сэнхир огторгоймнай сэлмэг, алтан шаргал нарамнай хурса, холын холо руу дуудаhан аян харгы замуурднай сэб сэхэнүүд мэтээр маанадта тиихэдэ үзэгдөө hэн хаш.

Үдэшэлэн гэртээ бусажа ерэхэдэмнай, сэлмэг үдэрэй тэг дунда гэнтэ бууhан сахилгаан мэтээр «дайн» гэhэн сошордомо муухай үгэ соностоо hэн.

1941 оной июнь hарын хориной үдэр бидэнэр Будажапов Геби-Бала, Дондуков Улзы-Жаргал, Батуев Шагдар (бултадаа Суулга тосхонhоо), Жираков-Спиридонов Иван, Красинская Евдокия, Ефимова Анна, Вершинина Анна (бултадаа Мухар-Шэбэр тосхонhоо), Властин Василий (Калиновка-hаа), Бурдуковский Григорий, Сыркин Владимир (хоюулаа Хонхолоhоо), Перелыгин Филипп (Бэшүүрhээ), Иванов Иван, Патрачков Илья (хоюулаа Шэнэ-Заганhаа), Будаев Дондок (Сутайhаа)— бүгэдэдөө 14 хүбүүд, басагад Мухар-Шэбэрэй дунда hургуули дүүргэгээ бэлэйбди даа.

Дайнай эхилhээр хоёр-гурбан үдэрэй үнгэрөөд байхада, бидэнэр бүгэдөөрөө Мухар-Шэбэрэй районой комиссариадта ошожо: «Маниие сэрэгэй училищинуудта ябуулагты» — гэhэн дурадхал оруулаа hэмди. Тиин Геби-Бала Будажапов Ленинградай сэрэгэй дээдэ hургуулида ошоо hэн. Василий Сластин Шэтын областиин Нэршүүгэй минометно училищида hурахаяа ошобо. Владимир Сыркин Владивостогой далайн-сэрэгэй дээдэ училищида зууршалагдаhан, би хадаа Черниговскэ инженернэ дээдэ училищиин морин сэрэгэй сапёрно отделенидэ hурахаяа ябаа hэмди. Бэшэмнай комсомолоор эмхидхэhэн санаар ябаха түсхай батальондо өөhэдынгөө дураар ошоhон юм.

Дайнай түрүүшын жэлдэ бидэнэр сэрэгэй элдэб мэргэжэлдэ hураже, Эхэ ороной нгоо түлөө дайнда эдэбхитэйгээр хабаадаа бэлэйбди. Эдэ миниии нүхэдни дайнай хэды олон хатуу бэрхэшээл, хүйтэ нойтон, шуhа үhан, хатуу шанга тулалдаануудые бэеэрээ үзөө гээшэб! Эдэ нүхэдэйм олонхинь Эхэ ороной нгоо түлөө байлдаанда унаа.

Нэрлэбэл: Будажапов Геби-Бала Жанаевич ябаган сэрэгэй батальоной командир 1944 ондо Эстониин газар дайда сүлөөлэлсэжэ ябаhаар, Батуев Шагдар, лейтенант, взводой командир, 1944 ондо Польшодо, стрелково ротын командир, Сластин Василий 1945 ондо Берлин шадархи гайхамшагта Зееловскэ үндэрые абажа байтараа, Будаев Дондок Кенигсберг абаха добтолгодо батальоной санинструктор ябаhанаа, 1945 оной февраль hарада баатарай үхэлөөр унаа бэлэй. Тиихэдэ Гриша Бурдуковский, Володя Сыркин, Илья Патрачков дайнhаа гэртээ бусажа ерээгүй.

Би хадаа 1941 оной декабриин hүүлэй үдэрнүүдhээ эхилжэ, Москва шадар болоhон шанга байлдаанда анха түрүүлэн оролсоо hэм. Танкнуудые сэхэ буудажа усадхаха пушкын командираар томилогдожо, дайнай дүүрэтэр шахуу энэ тушаалдаа олохон байлдаанда хабаадаhан байнаб. 1945 оной январиин 15-hаа морин сэрэгэй 35-дахи полкын комсоргоор дайнай hүүл хүрэтэр ябажа, Берлин абаха олохон добтолгодо эдэбхитэйгээр оролсожо байтараа, гурбадахияа шархатаа hэм.

1941 ондо арбан класс дүүргэhэн анда нүхэдни дээдэ hургуулинуудта ороохо тон ехэ хүсэлэнтэй hэн. Эхэ ороной хамгаалгын Агууехэ дайнай болоогүй hаань, хэнииньшье хэн гэнгүй гайхамшагта эрдэмтэ, физик математик, врач, политолог, инженер гэхэ мэтын дээдын мэргэжэлтэн болохол байгаа. Эдэ минии үеын hайхан нүхэдни алишье талаараа ямар hайхан бэ: hонор ухаатай, нигүүлэсхы hайхан сэдьхэлтэй, зулгы hайхан абари зантай, нангин хүмүүжүүлгэтэй хүбүүд hэн даа. Иимэ hайхан нүхэдни Эхэ ороной нгоо эрхэ сүлөөгэй түлөө, Зүүн Европын арадуудай эрхэ сүлөөгэй түлөө хамагhаа хайратай гансахан ами наhаяа гамнангүй үгөө. Иимэ hайхан зондо тон ехэ хүндэтэй үйлэ хэрэгүүдынь мүнөө мартагдажа байна гэхэдэ, алдуутай бэшэ байна.

Тиигэбэшье, мүнөө үеын юртэмсын улс турын байдалые хараад үзэхэдэ, Эсэгэ ороной нгоо түлөө бүхы Зүүн Европын арадуудай эрхэ сүлөөгэй түлөө 27 миллион совет сэрэгшэдэй ами бэеэ хайрлангүй байлдаанда унаhан аша үрэнь хадаа мүнөө тоогдохоёо болижо, совет сэрэгшэдтэ зорюулhан хүшөөнүүдые хамха бута сохижо, үгы хэжэ, Зүүн Европын Коммунис партинуудай гэшүүдые үзэжэ ядан харшалжа, доромжолжо байhан үе саг ерээд байна. Совет сэрэгшэдэй фашис эзэмдэгшэдтэй эрэлхэг, баатарлигаар тэмсэhэнэй ашаар арадай-демократическа засаг турые баримталhан Зүүн Европодо тогтоогдоhон арадай-демократическа гүрэн түрэнүүд үгы болоо гэхэдэ, алдуутай бэшэ. Иимэ муухай үйлэ хэрэгтэ хэн эзэмэтэйб гэhэн асуудал фронтовигууд табиха хүсэлэнтэй!

Бидэнэр дайгүйгөөр 46 жэлдэ ажаhуубабди. Тэрэ 1945 ондо намжаа нажарай эхин hарада «хүрин тахал»— фашизмын эшээндэ хүрэжэ ошоhомнай, Европын арадуудые фашизмын богоолшолгоhоо абараашамнай дэлхэйн хүн түрэлтэнэй түүхэдэ алтан хуудаhануд боложо ороо. Энээнтэй дашарамдуулан, мэдээжэ совет поэт Роберт Рождественскийн «Реквиемэй» огсом дорюун мүрнүүдээр дайшалхы дурдалгаяа түгэсхэн дүүргэнэм.

hанажал ябагты!
Зуун жэлнүүдтэш!
Хэзээдэшье, хэдыдэшье
бү мартагты!

Улзы-Жаргал ДОНДУКОВ,
дайнай ветеран.

ДАЙНАЙ ЭХИЛХЭДЭ ЛЕНИНГРАДТА БАЙГААБ

Бидэ дайнай болохые мэдэжэ байгаа гүбди, али үгы гү?

Германи Советскэ Союзда добтолхонь ха гэhэн ябаган зугаа майн 1-нэй үеэр дуулдаа hэн. Тэрэ үедэ би Ленинградай, университедтэ hуража байгааб. Ленинград шадар сэрэгэй албанда байhан ахалагша лейтенант Карпов намтай хамта hуража байhан дүү хүбүүндээ айлшалжа ерээ hэн. hайндэрөөр дашарамдуулан, духаряа барижа байтараа, летчик Карпов (нэрыень мартааб) манда иигэжэ хэлэбэ: «Германи дай эхилхээ байна. Маанадые Белоруссии ябуулхань. Бурханай заяагаа hаа, хожом баhал иигэжэ уулзахабди».

Июниин 21-дэ намда Матвей Сыденов ерэбэ. Тэрэ Ленинградай ВПШ-да hуража байгаа. Мэдэhэн юумэндэл тэрэ үдэрөө ехэ hайнаар үнгэрэбэбди. Амаралтын паркда орожо, сэнгээ, наадаабди, ресторандашье hуугаабди. Үглөөдэрынь, июниин 22-то, Петергоф (Петродворец) ошохо гэлсээд, таараа hэмди. Теэд Петергоф ошоогүйбди, тэрэ үдэрнай дайн эхилшоо бэлэй.

Дайнай эхилhэн тухай Молотовой мэдээсэлhээ дуулаабди. Иимэ мэдээсэл дуулаhан хүн гансата ямар мэдэрэлдэ абтадаг гэжэ hананат? Энээндэ этигэхээр бэшэ байгаа. Теэд яахабши, байн байтараа этигэхэ баатай болохош. Зүүдэн бэшэ бшуу. Би юунэйшье боложо байhаниие ойлгохоёо болишоод. 5—10 минута үбэштэй хүндэл hуугаа ёhотойб. Сугтаа hуража байhан хүбүүдни сугларба. Дайнай эхилhэн тухай Молотовой үгэ хоёрдохиёо дамжуулагдаба. «Хүбүүд! Дайлалдахаяа, ошоё!»— гэжэ хэн нэгэмнай дурадхаа hэн бэ.

Июниин 25-да hүүлшынь шалгалта үгэбэб. Энэмни рэнэй шалгалта байгаа. Дипломтой муудые абаhан хүбүүд военномадта дуудуулжа, ажабайдаа эхилхэ тухай бодомжорхируулhон түсэбүүднай хуу эбдэгдэлаа hааб даа. Манаковтой, Карпов военкомат ошоходоо, ополченийн 4-дэхи дивизиин 1946 оной июниин июлийн hаhаа дуудаа hэмди. Тэндэ элдэб мэргэжэлтэд — хүдэлмэришэдэй, инженернүүд, студентнүүд hахи / Укр женернүүд, студентнүүд даанда hэргэ фессорнуудтаэ, соёл, искусствын болон спортийна хүдэлмэрилэгшэд суглаhан байгаа. Эгэтын

Тиигэжэ Ленинградай эн хүшэр хүндэ сагынь 1941 оной сентябриин 1-hээ эхилжэ, ооб. Хэ мецүүд Шлиссельбург хотоо эзэлээд, Ленинградые хүрэ лээ hэн. Тиихэдэнь одоол тай шанга юумэн болоо hэн даа. Бидэ тиихэдэнь ааб. Хэ нинград хотые дайсанhаа гаалжа, ами наhаяа гамнаа даанда би ямар олон нүдэ дөө алдаа гээшэбиб? Тэдэнэй шуhые шэнгэзhэн Ленинградые Санкт-Петербург нэрлахэеэ байходань, ами ехэл хүндүүлхэй, муу байна. Эсэгэ ороной хамгаалгын Агууехэ дайнда минии ахаа далда гансал Ленинградай рэтэй холбоотой юм. Ревосцийн үлгы хото дайсанhаа шалан абархын тула Эхэ ороной доо, партийн хэрэгтэ шуhа хаараа үнэн коммунистнуд хотын интеллигенцийн Үлзы хараха түлөөлэгшэд олон ааб. Хэ гаараа оролдоhон байна. Ленинградтаа байна. Тэндэ элдэб мэл hэн тула тус городой ажаба. Хэ доо нэрэтэй болохо ябадаг бидэ дэмжэхэгүй байнабди.

М. ХОМОНОВ.

ШАГНАЛНУУД БАРЮУЛАГДАБА

Июниин 20-до СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Түбэй музейдэ ямар нэгэн шалгаааануудаар шагналнуудые абаагүй байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшадта дайшалхы орден медальнууд барюулагдаба.

Гансал үнгэрhэн жэлдэ СССР-эй Оборонын министерстви Кадрнуудай главна управлени саг соогоо дайшал

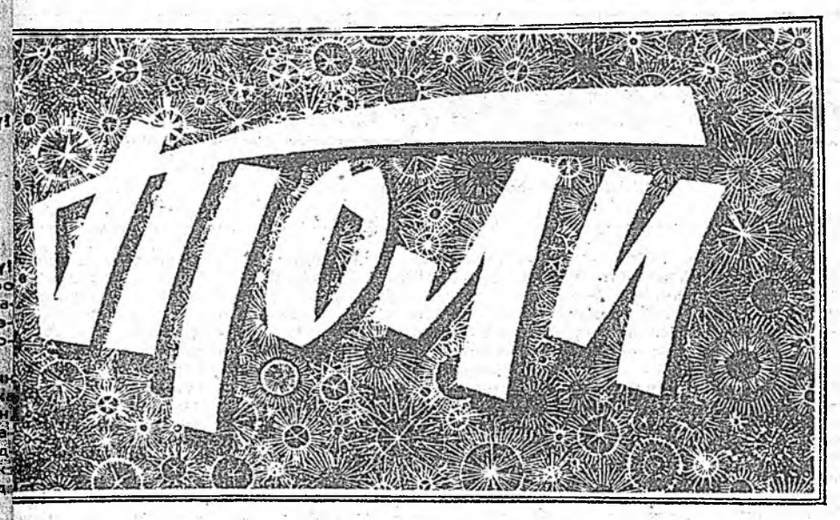

ТЭРЭЭХЭН ҮДЭРЭЙ ЛУУ ШАТАҺАН АМИН

...ябааб. Хэрбээ дайнай эхилһэн үй-...ой холбоотой бэшэ һаань, 1941 оной 22-ой үдэр ухаан соомни тогтонгүй ...б һааб даа. Ехэл халуун үдэр болоо ...нанадагби.

...өөр, июниин 21—22-ой үдэрнүүд ...гэжэ мэдээжэ гүб даа. Харин һүни-...сагаанаараа эрьедэг: хүхын дуута ха-...суутай.

...гэртэхин Маарагтын нуурай баруун ...бай мал хаража, ганса гэрээрээ һуу-...ай эхилһэн тухай мэдээнэй дуулдаха-...аба хоёроймни шарай ганата бара-...урма зориггүйнүүд шэнги болошоо

...ушын ээлжээндэ маниеш абаха юм ...бусажа ерэхэ үйлэтэй һаа, ерэхэ хүн ...ашан гэхэб, эрэ хүн харинн дайдада ...аа тэдэг ааб даа,..—гэжэ абын гэ-...илхэлээр, эжы үгыень таһа дүүрэжэ: ...эй, хүрөө! Шамайе дайнда эльгээ-...ое болоно ааб даа. Шарга, тар-...охалха, эмнигые һургахаһаа ондоо ...даг хүмши? Шандаганай хамарһаа ...гажа үзөөгүй шамда буу барюулха ...гэ гэ...ашаа һэн.

...ехэ руунь эжы хэлээ һэн хаб гэжэ ...гайхаа бэлэйб. Унэхөөрөө, манай домжолу, торхирууда үрьха табихаһаа он-...эбдэрэ...араашье агнуури хээгүй, буутайшье ...Карөөгүй хүн һэн. Июлиин 4-дэ Яруу-...ин 4-жомадһаа дуудалга абаад лэ ошо-...арада һэргээн бодхоолгын-водопроводно ...дивизиг...алба хэхээр абыемнай томилһон бай-...дэб мэрэд 1946 он болотор тэндээ алба ...ишэд, и...3 оноо баруун тээшээ часть эль-...үүд пр...3-дахи Украинска фронтын бури-...искусс...ожо, дайнда һандарһан уһа сагнай ...хүдэлм...дые һэргээн бодхоолсоһон байна... ...байгаа...н уданшьегүй 25—37 наһатан сэрэг-...ай эгэ...жа. Эгэтын-Адагта эрэшүүл гэхэдэ, 1941 оно...ө үлэжэ, ехэл муу болошоо һэн даа. ...лжэ, нөарай һанаа үнөөндэ абтанхайнууд. ...хотын буряад нютагуудта, тэрэ саанаа ...хүредта, радио хаанаһаа байха бэлэй? ...доол гаҗа «Буряад-Монголой үнэн» хадаа ...лоо. Нэ...нинние буряад зондо дуулгадаг ган-...дэнь. Л...арга байгаа юм. «Совет информбю-...хаа хам...дэсэлнүүдые» эжынэртээ уншажа, ...гамнанг...ламал үзэгүүдһээ бүридэһан ниитэ ...эр тулөөрө дайнай ябаса тухай мэдээсэлнүүд ...он, нүхө. Теэд... һайтай һонин түрүүшээр ...Тэдэнэй даа, усоон. Удэр бүри бага, ехэ ...инградыг немецүүдтэ орхижо, сэрэгнай ...ург гэ...байгаа...

...ман...атанай һургуулиин багшанарай ерэ-...байна...да, эжы, абынгаа «Үзэглэл» булялаа-...амгаалгыг...э орошоһон намшуу хатуушуул ...ажаба...а ороодуйдоо «Совет информбю-...эадай...дэсэлнүүдые» эжынэртээ уншажа, ...Революцийнгоо баруун зүгэй географиие ...анһаа...а зомди гээ һаа, үлүү гаргаһан юу-...Эхэ ороуй.

...шуһа...л дайн болоо һэн даа, юу хэлэ-...унистнуу...аа 3-4-6 эгэшэ олохон басагад, хү-...н, урдохи классуудые, зариманиинь 4-дэ-...олон, мя...дүүргэхэтэ...-үгытэйхэнүүд лэ һурэ-...йна. Т...охижо, колхозой хүндэ хүшэр ажа-...родой, ...ржөөгүй ээмхэнүүд дээрээ тээжэ, ...ябадаг...ордоһон эрэшүүлые халажа, эжы-...йнабди...ршэнэртээ, үбгэн абанартаа түшэг ...МОНОВ...охо баатай болоһон ааб даа, хөөр-

...нютагаараа ябахадаа, тэдэнэртэй ...аа бэлэйб. Зариманиинь туяга-таяга ...нуд болошонхой, наһанай амарал-...ан байна. Энэ дэлхэйдэ хүнэй на-...ые богони даа. 1941 оной июниин

...бүхэндэ өөрынь үн-...айдаг гэжэ мэдээ-...орьёлой үндэр, ню-...хуулһан хубүүнэйнь ...гнаг...даһа мэтэ. Түнхэн нютаг ...дэнэ гээ һаа — би ...ийн хэлэжэ байнаб— ...бүхэн Саяан уулын ...Жамбал Тулаевай ...ые сэдьхэлдээ дур-...байна.

...Пустынние, Аршаа-...Хэнгэргэ голые ...Тэндэ ошожо бээ ...амараашьегүй ...горхоной зээргые ...й һаа, эдэн тухай ...ан, мэдэхэ ябана ...Би толгойгоо сай-...нэй аймаг ошожо ...аһан аад, май һарын ...рэгүүр ябаад ерээб. ...аража үзэбэб. Жам-...ай хушөөгэй дэргэ-...6! Шобхо сагаан ...ндаргануудта Яруу-...о нуурнуудһаа мэн-...элээрээ дамжуулан

...мүнөө тогтохо ...Буха ноён ...ноён хоёр ту-...Туранай совхоз ...ажа ябахадаа, ай-...ан» газетын журн-...В. И. Семенов, ...киев, Д. Л. Цыбде-...зуурандаа тогто-...Бурхан баабайе ха-...гөөдэрынь «Маяк» ...оо һэм. Тиихэдээ ...баабай Далахай ню-...орто оршодог юм ...мэдэхэ болооб. ...ка темээр ажахы-...отаевай модель ду-...гэһэн лекци унша-...гэжэ мэдүүлжэхи-...материал «Буряад ...ин майн 23, 24-нэй ...а толилогдонхой.

...оридо, ой соо, үн-...модон зоогдонхой ...Хажуудань хуушан

Баруунай холо хизаарта—
Баглагар хара утаан.
Барайшаһан шарай,
Бархираан, ёолоон — үхэл.
Наран шуурган хоёрой
Наншалдаан, тулалдаан,
Нацистын һүүлшын найгаан,
Найдалгуй хосороон.
Дайсадай хүйтэн хилэ
Дабаа сэрэгшэднай.
Үхэлэй аюул һэтэлэн,
Үндыбэ үнэн хэрэгнай.
Байгалдал арюун сэдьхэлтэй
Байгаа араднай —
Байсадал тулга бодоходоо,
Бахардаагүй хамнай.
Абтаһан газараа бусаагаа

Цырен-Дондок ХАМАЕВ

БАЙГ ЛЭ...

Аршам аршамаар.
Гамгүйхэн лэ адхаа
Гамтайхан улаан шуһала.
Шуһанһаань улаажан
сэсэгүүд
Сүршэгдэжэ гарашоо.
Дэльбээрээ даллан дуудаад,
Дууһашагүйгоор дэнзэлшоо.
Хорин наһаяа гүйсөөгүй,
Хайратайхан гансань
Ханя нүхэроо шаналан,
Хайлахадажа уярбал...
Харин тоэд лэ сүхэрөөгүй,
Хамсы шуун хүдэлоо.
Буряад, ород, казах,
Башкир угай хүбүүд
Буугаа лабхан баряад,
Булта урагшаа дабшаа.
Аялгамнай ондоо,
Амисхалнай нэгэн һааб даа.
Мүргэлнай ондоо,
Мүшэднай нэгэн һааб даа.
Гараа шуһаар будаһан
Гитлерэй уурхай
Галаар улаа бутаран,
Шандаруутан шаталай.
Майда—манай ялалта!
Мандажа байг лэ Маймнай
Мандал сэнхир тэнгэриин
Мантан һара, Наран
Мандаа үдэр һүнигүй
Миһэрхэдэжэ байг лэ!
Байг лэ баатарнууднай
Бата нойроор нойрсожо.
Байг лэ поэдууднай
Мүнхэ солынь дуудажа.

ПОЛКЫН КОМСОРГ ЯБАА БЭЛЭЙ

Улаан-Удэдэмнай үнинэй ажаһуудаг Татьяна Александровна Пономарева-Бурлакова гээшые би үнинэй танихаб: Нэгэтэ хөөрэлдэжэ һуутараа. Татьяна Александровна дайнда хабаадаһан тухайдаа зугаалаа бэлэй...

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүд түүхын үнгэрһэн хуудаһанууд руу шэнгэжэл байна. Гэбэшье фашис булимтарагшадһаа... Эхэ ороноо абарһан совет арадай нангин габьяа бүрүүл болодогүй.

Дайн тухай хөөрэһэн багаханшье дурсалга, ямар нэгэн документ, фото-зураг манда үнэтэй, дайнай үеын түүхые баяжуулха зуйлнүүд гээшэ. Илангаяа дайнда өөһэдөө хабаадаһан хүнүүдэй хөөрөөн буришье үнэтэй.

1941 оной июниин 22-ой мартагдашагүй үдэр фашис булимтарагшад манай газарые эзэмдэн, шунахайгаар урагшаа дуушаһан байгаа. Дон нютагайнгаа хүн зонтой, түүхэ домогто ороһон нэгэдэхи морин сэрэгэй ветерануудтай хамта 19-тэйхэн комсомол басаган Татьяна Пономарева 41 оной намар һайн дураараа Улаан Армиин эзэргэдэ жагсаа һэн.

Амгалан сагай байхада, 19 наһандаа кавалерист болохоб гэжэ тэрэ ухаандаашье оруулаагүй ябаа. Юуб гэхэдэ, урда тээнь яагаад мориндо мордодог юм гэжэ мэдэхэгүй байгаа бшуу. Теэд үе саг ямаршье юумэндэ һургадаг байна. Татьяна басаган медсестрануудай түргэн болзорой һургуули дүүргээд, хазаар морёор гүйлгэжэ һураа. Татьяна Пономаревагай эрэшүүлһээ дутахагүй зоригтой байһан тухай Богдан Хмельницкийн II шатын орденто хасагдудай кавалерийскэ 43-дахи полкын сэрэгшэд, командирнууд магтан хөөрэдэг һэн гэхэ.

Хэды олон шархатаашадые дайнай газарһаа үргэжэ гаргааб даа! Тооложо барашагүй добтолгонуудта тэрэ хабаадажа, Кубанийн талаар, Кавказай хаданууд шадар, Каспийн далайн элһэтэ газараар дайсадые сохилсоо, Украиные, Молдавие сүлөөлэлсөө, Румыниин, Югославиин, Венгриин, Австриин арадуудта эрхэ сүлөө асаралсаа.

Полкын комсоргоор һунгагдаһан Татьяна Пономарева ямаршье үе сагта сэрэгшэдтэ һайнаар нүлөөлжэ, эрэлхэг зоригыень бадаруулжа ябадаг байһан байна. Гитлеровскэ сэрэгэй Корсунь-Шевченковскэ булэглэлые үгы хэхэ үедэ эрэлхэг зориг харуулһан Татьяна Пономарева ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа һэн. 1944 ондо дайнай забһарлалай үедэ болоһон партийна суглаан дээрэ полкын комсорг Коммунис партиин гэшүүндэ абтаһан намтартай.

Гвардиин ахалэгша сержант Т. А. Пономарева-Бурлакова Улаан-Одоной, Эсэгэ ороноо хамгаалгын II шатын орденуудтай, хэдэн олон модальнуудтай.

Дайгаа дүүргээд, даагаа һүүлдээд, Доной басаган Буряад орондо ерэһэн байна. ВЛКСМ-эй Баунтын райкомдо хүдэлөө. 1952 оноо Улаан-Удын горпищеторгын кадркуудай талаар инструктор болоһон байна. 1968 оноо 1977 он болотор — пенсидэ гарагараа, Татьяна Александровна профсоюзай нэгэдэмэл комитедэй түрүүлэгшээр ажаллаа.

Дайнай ба ажалай ветеран Т. А. Пономарева-Бурлакова амгалан үедэ һайн ажаллаһанайнгаа түлөө «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордендо хүртэһэн байна. Энэ хүн мүнөөшье түрэл коллективэйнгээ нинтын хүдэлмэридэ хабаадаһаар.

П. БУРМАКИН.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Т. А. Пономарева-Бурлакова залуудаа ба мүнөө үедэ.

Амгалан сагта армийн ажабайда ябахада, хүхюутэй шэнги һэн. Нэгэтэ амаржа һуутараа изгэ солдат урданай буряад дуу һанууллан, утаар татан, дуулгаа бэлэй. Һүүлдэнь би тэрэ солдадтай нүхэсэжэ, дуунайнь үгэнүүдые сээжэлдээ һэм. Зүгөөр үе сагай ошохо бүри үгэнүүдыень мартажа эхилһэн байнаб. Энэ дуун тэрэ сагта хорюултай байжа болоо. Уншахадаа, ойлгоно бэзэт. Сээжэ соогоо суглуулан, энэ ород дуунай үгэнүүдые бүряадшалаад туршахада, нимэрхүү удхатай:

СЭРЭГШЫН ДУУН

Һанана гүш,
хайрата эжымни,
Үүдыемнай тоншоһон
үхэлтэ дайнда
Удаан саг соо
хахасажа ядан,
Уйлан хайлан,
үдэшэһэноо намайе.
...Паровоз хуугайлан,
баруулжаа шуумайна
Пушгэнэн байһан
галта дүлэн тээшэ.
Эхын хүбүүнэй
зүрхэн шэмшэриэ —
Эзэлүүдгүй ямаршьеб
ёро хараһандал.
Дайнай газарта
хүрэжэ ерэһээр,
Дайлалдажа эхилбэбди
хорото дайсантай.
Газар, тэнгэри
ниилээд гэнтэ
Галабай эрьежэ
байһандал үзэгдэнэ.
Гэнтэ бэем
халуу бусалаад,
Гал сасаршаба
хоёр нюдэнһоом...
Һэгээ ороод,
эрьен харахадаа,
Госпитальдо хэбтэһэнээ
одоо ойлгобоб.
Хоёр хүлин
үбдэгөөрөө үгы.
Хоёр гарни
тохоногоороо мухар —
Хээрэ хаягдаһан
торхо мэтэб.
Арһаяа үбшүүлһэн
араата шэнгиб.
Хэндэ мүнөө,
Хэндэ мүнөө,
хэрэгтэй болонобиб!
Хэнэй, юунэй
үри гээшэбиб!
Хайрлажа хэншьеб
орлижо болохо,
Хоро уулгаһай
түрэлөө үрилхыем.
Эхэм гэнтэ
хажуудам ерээд,
Эльгэлэн эрхэлүүлб...
нарай үхибүүндэл:
— Заяата юртэмсэһөө
үлүү дэлхэйе
Замбуулнай түбидэ
олохогүйш,— гэбэ.
Эхэш ерээ—
мэдэжэ бай:
Энхэрэн шамаяа
үргэхэл байха.
Бүрхэг дэлхэйдэ
тагаалал болоходоо,
Буянта дууважанда
мүндэлхэ байхабди.

Даша-Жамса ДОРЖИЕВ.

Яруунын аймаг.
Нарһата.

ДАЙНАЙ ҮЕЫН АРАДАЙ ДУУНУУД

* * *

Баруун-хойноһоо
һэбшээлнэ,—
Бараан тэнгэри сэлмэһэй
даа.
Баруун шэхэмни ханхинаа,—
Баталсам мэндээ
мэдүүлһэй даа.
Хойноһоо сэлгеэнээр
һэбшээлнэ,—
Харлаһан тэнгэри сэлмэһэй
даа.
Хоёрхон шэхэмни
ханхинана,—
Холшорни мэндээ
мэдүүлһэй даа.
Сэлгеэн һэбшээгээр
һэбшээлнэ,—
Сэмүүрһэн тэнгэри сэлмэһэй
даа.
Сэсэгы нюдэмни татана,—
Сэлюурсэм мэндээ
мэдүүлһэй даа.

* * *

Наанаһааш мэндээ
ябуулаал һэм,
Наашань харюугаа
бэшээрэй даа.
Намхандаа һанаагаа
зобоонгүй,
Нахалта дайсанаа сохёорой
даа.
Хойноһоош мэндээ
ябуулаал һэм,
Холшорни харюугаа
бэшээрэй даа.
Хододоо һанаагаа
зобоонгүй,
Хоротон дайсанга
сохёорой даа.
Эндэһээш мэндээ
ябуулаал һэм,
Эжэлсэм харюугаа
бэшээрэй даа.
Эжыдээ һаквагаа зобоонгүй,
Эрлигшэ дайсанаа сохёорой
даа.

* * *

Намжаахан дэлхэйдээ
нажарнай
Набшаһаа намис гээд
үнгэршоо.
Наһанайм амараг
вагонооороо
Намхандаа даллас гээд
үнгэршоо.
Байгаали дэлхэйдээ
нажарнай.
Байнаараа намис гээд
үнгэршоо.
Байгалаа тойроһон
вагонооороо
Баталсам даллас гээд
үнгэршоо.

Р. ДАШИЕВАГАЙ
суглуулбариһаа.

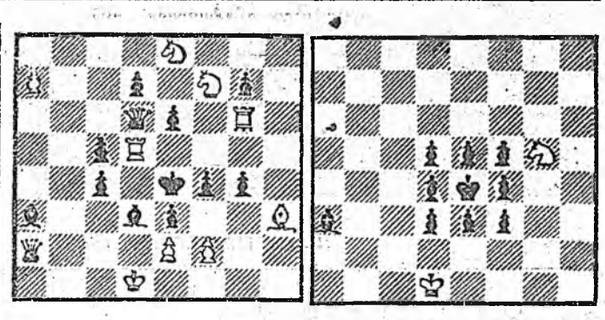

Шатарай булан

ТАМЕРЛАНАЙ ТҮМЭР ХЭРЭМ

Арбан дүрбэдэхи зуун жэлэй эсэстэ Дунда Азиие эзэмдэгшэ Тимурые (Тамерланиие) Самарканд хотодо **худөөлүүлһэн** юм. Хүүр дээрэнь табигдаһан шулуун иигэжэ һиилээтэй юм гэхэ: **«Тимур хадаа Чингис хаанай хүрьгэн байхаһаа гадна, Бодоншара изагуурай».**

Энэ ушар зондо һонирхолтой байжа магад гэжэ һанаад, суута ород шатаршан К. Янишай зохёоһон бодолго-таабариие дурадхаха хүсэл түрөө юм. Шатарай арбан мүртэй хаамал «хэрэмээр» бүхэлжэ, хара ноёниие баримжа шүүһэн тухай бодолго байна.

Хара ноёниие «түмэр хэрэмдэ» яагаад оруулааб гэжэ анхарагты. Энэ бодолгоороо К. Яниш хадаа Тамерланай хатуу хуулиие тэмдэглэһэн түүхэтэй.

1. f3+qt
2. ed+cd
3. Ct5+et
4. Лe6+de
5. Лd4+cd
6. aЗC+Фd5
7. C:d5+ed
8. Кt6+qt
9. Фe5+te
10. Кq5x.

С. БАХЛАЕВ.

КРОССВОРДЫН ХАРЮУ

ИЮНИИН 15-ДА ГАРАҺАН КРОССВОРДЫН ХАРЮУ

ХАЖУУ ТЭЭШЭЭ: 2—үрхэ, 8—орсд, 9—эзэн, 10—эршэ, 12—хаан, 13—таар, 15—алтан, 16—эхин, 19—элэг, 20—бэлиг, 22—тура, 23—үргэ, 24—үреэ, 29—арал, 30—аргал, 33—унаа, 34—лама, 37—адага, 39—хаба, 41—дэри, 42—агта, 43—хада, 44—нуга, 45—годо, 46—эрхи.

ДЭЭРЭҺЭЭ ДООШОО: 1 — арга, 2—үдэр, 3—хуша, 5 — эзан, 6—гэнэ, 7—шэди, 11 — элеэ, 12—хари, 13—тала, 14—аяга, 17—хото, 18—нэрэ, 20—багша, 21—гэрэл, 25—юрөөл, 26—улам, 27—гуша, 28—һарэ, 31—ради, 32—абга, 35—ашаг, 36—адаг, 37—арад, 38—агар, 39—хани, 40—буга.

ШАРГАЙ НОЁН ТУХАЙ

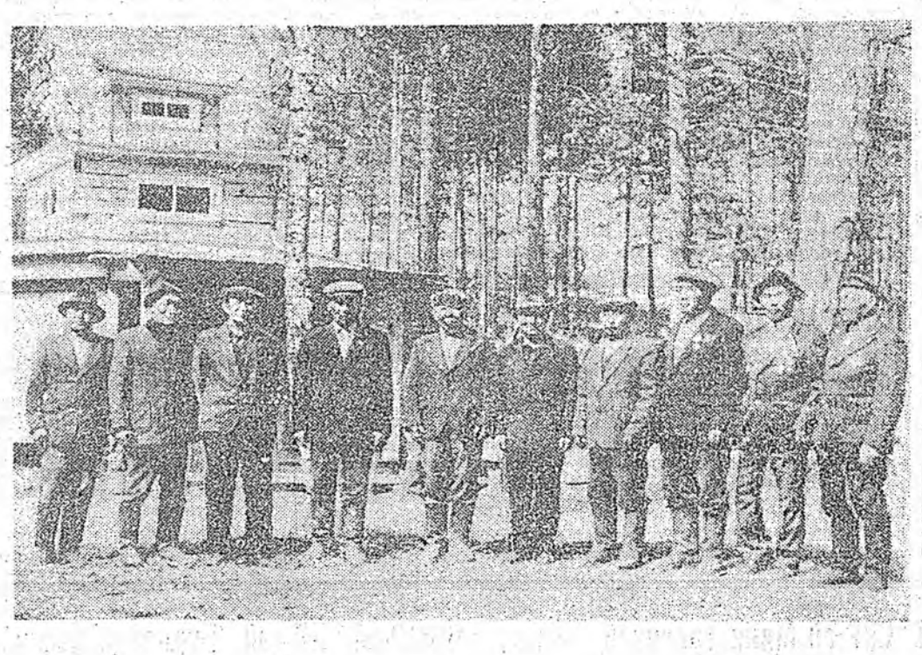

Буха ноён баабай Шаргай ноён баабай хоёр тухай дэлгэрэнгы охэ домог, һураг суу бии юм ааб даа. Харин мүнөө Шаргай ноён тухай һонинние Г. Г. Паданов Л. Н. Ихинеев хоёрой намда ябуулаа хөөрэжэ үгэһэн соонь уншагшадтаа дамжуулбаб. Тэдэ хоёр энээн тухай «Буряад үнэн» газетэдэ бэшэ гэһэн даабари намда сэхэ үгэһэн юм.

Нютагай хүндэтэ хүнүүд, дайнай, ажалай ветерануд болохо арбан барилгашад хэд бэ? Дүүрэн нэрэнүүдынь буулгаха уялга баһал абаһаниби: Цыренов Ёндон Пурбуевич, Соктоев Гармажаб Арданович, Зарбактаев Аюша Цыренович, Маншеев Бадма Цыренович, Замбулаев Ёндон Сэдэнович, Базаров Содном Ринчинович, Осоров Базар-Сада Дубшинович, Ажалай Улаан Тугай орденгой Сэрэнов Доржо Дармаевич, Ажалай Улаан Тугай орденуудтай Паданов Гарма Генинович, Ленинэй орденто Ихинеев Лопсон Намсараевич...

Э. БАЛЬЖИНИМАЕВ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Түүн гарһаа: өөһэдынгөө бариһан бунханай дэргэдэ барилгашад нэрлэгдэһэн гуримаараа зэргэлэн зогсоно.
Д. ЦЫБДЕНОВЭЙ фото.

багахан, үшөө хоёр жаахан шэнэ гэрхэнүүд. Дасан һажаалгажа хэһэн хитагар һарабшатай, газаанаань харахада, гурбан дабхар аад, зоосоонь ороходо — нэгэл зэнхэгэр үндэртэй, дүрбэн ханатай бэшэ, харин тухэреэлжэ хэһэн олон ханатай бишыхан байра. Барилгашад энээнээ бунхан гэжэ нэрлэнэ. Бунханууд соо бурхан табигдажа, үргэл, мүргэл; тахилга хэгдэхэ юм. Мүнөө хүсэндөө ороодуй байһан үетэй.

— Бидэ һайн дураараа хүдэлнэбди. Энэ хоёр бунханиие барижа дүүргэбэ гээшэбди. Шэрдэхэ, зоосоохи түхеэрэлгэнүүдыень хэхэ хэрэг үлэнхэй. Совхозоймнай директор Илья Садаевич Маншеев бунхан бариха модоор хангаа,— гэжэ арбан барилгашад нэгэн дуугаар хэлэнэ.

Хойто-Голдохи хадын боридо оршоһон тахилгатай энэ газар Шаргай ноён баабай гэхэ гү, али Бурхан баабай гэжэ алдаршанхай. Газарта зоогдонхой бахана модомнай Жалсан үндэр гэжэ нэрэтэй. Жалсан үндэр 1922 ондо бодхоогдоһон байна. Баханын үндэр 20 метр юм ха. Эхэнэр гү, али бээ хүн Бурхан баабайн дэргэдэ ерэхэ ёногүй, хорюултай байгаа. Мүнөө энэ сээр табигданхай хэбэртэй. Юундэб гэхэдэ, эхэнэрнүүд олоор харагдана бэлэй.

Шарга моритой Шаргай ноён баабай тэнгэриһээ бууһан юм гэһэн домогтой байна. Буха ноён баабай Шаргай ноён баабай хоёр нэгэ харгытай, нэгэ шэжэмтэй гэһэн домог бии. Үшөө нэгэ һонин зуйл юун бэ гэхэдэ, 1965 ондо Хойто-Голдо гараһан түймэртэ Бурхан баабай абтаагүй. Тиимэ тула Жалсан үндэр мүнөөхи модон баханамнай шатаагүй юм.

Буха ноён баабай Шаргай ноён баабай хоёр тухай дэлгэрэнгы охэ домог, һураг суу бии юм ааб даа. Харин мүнөө Шаргай ноён тухай һонинние Г. Г. Паданов Л. Н. Ихинеев хоёрой намда ябуулаа хөөрэжэ үгэһэн соонь уншагшадтаа дамжуулбаб. Тэдэ хоёр энээн тухай «Буряад үнэн» газетэдэ бэшэ гэһэн даабари намда сэхэ үгэһэн юм.

Нютагай хүндэтэ хүнүүд, дайнай, ажалай ветерануд болохо арбан барилгашад хэд бэ? Дүүрэн нэрэнүүдынь буулгаха уялга баһал абаһаниби: Цыренов Ёндон Пурбуевич, Соктоев Гармажаб Арданович, Зарбактаев Аюша Цыренович, Маншеев Бадма Цыренович, Замбулаев Ёндон Сэдэнович, Базаров Содном Ринчинович, Осоров Базар-Сада Дубшинович, Ажалай Улаан Тугай орденгой Сэрэнов Доржо Дармаевич, Ажалай Улаан Тугай орденуудтай Паданов Гарма Генинович, Ленинэй орденто Ихинеев Лопсон Намсараевич...

Э. БАЛЬЖИНИМАЕВ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Түүн гарһаа: өөһэдынгөө бариһан бунханай дэргэдэ барилгашад нэрлэгдэһэн гуримаараа зэргэлэн зогсоно.
Д. ЦЫБДЕНОВЭЙ фото.

Ёһо заншалнуудаа һэргээе!

ХАЙРАНГА ХААНАА, УЛААН ХАДАЯА

Элинсэг хулинсагуудайнгаа хэтэ мүнхэдөө абажа ябаһан ёһо заншалнуудые хубилган шэнэдхэлгын үедэ дахяад һэргээжэ, нютаг нютагтаа обоо тахилгаяа хэдэг боложо байхадань, баярлангүй байлтай бэшэ.

Июнь һара бороогоор таһалдаагүй һаа, ургаха юумэн ургаха гэжэ урданай зон хэлсэдэг. Эгээл энэ үеэр хүдөө нютагайхид обоо тахижа, орон дэлхэйгээ хүндэлдэг, найр наадаяа хэдэг заншалтай.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Бэшүүрэй аймагай Бэшүүрэй совхозойхид обоо тахилгаяа зүй бүри таһалгаряагүй үнгэргэжэ байдаг болонхой. Июнь һарын эхээр Хайранга Хаанайнгаа, Улаан хадаяа, Заганайнгаа Хүндэлэн шэлые гоё һайханаар тахижа, орон дэлхэйгээ хүндэлжэ, найр наадаяа дэлгэбэ.

Ерэ хүрэһэн Дэрхүү амбай үндэр наһатай болобошье, нютагайхидайнгаа хүсэлые дуратайгаар бэелүүлжэ байдаг. Анхан Сүүгэл дасанай гэбшэ байһанаа, хардалга гүрдэлгэндэ орожо, сүлэлгэдэ олон жэлдэ ябажа ерэһэн намтартай. «Дамдин лама» гэжэ пьесэ хараһан хүн энэ ламын намтар тухай тодохоноор һанаха, ойлгохо ёһотой. Хэды хүшэр хүндэ зам галалбашье, үбгэжөөл урма зоригоо хухараагүй, нютаг орондоо элүүр энхэ бусажа ерээд, олоной найдал харюулжа байдаг.

Хайрангаяа тахихаяа Дабаата, Амгаланта, Шанага нютагайхид олоороо сугларуа һэн. Тахилгата хадын оройдо гарахань тиимэшье бэлэн бэшэ. Үгсүүр үндэр өөдэ ябажа, оройдонь ябагаар лэ гараха арга бии. Хайрангаяа тон урданай ёһо гуримаар тахяа.

Гурбан голой мори урилдаан, бүхэ барилдаан үнгэргэгдэжэ, дуу наадан зэдэлжэ, хүн бүхэн бэлиг шадабарияа харуулха аргатай байгаа.

Улаан хадые тахилга шэбэртынхид эмхидхээ. Тэрэнэй удаа Заган нютагайхид Хүндэлэн шэлэеэ табиха. Заган нютагта жараад оной үеэр яһала олон үрхэтэ айл байһан юм. Гал аюул хабарай харалган соогуур тохёолдожо, олохои айлай гэрнүүд шатажа, заганайхид баран шахуу Шэбэртэ нүүжэ ерэһэн түүхэтэй. Мүнөө Заганда малшад лэ үлэнхэй. Гэбэшье тэндэһээ гарагшад эхэ эсэгынгээ обоо тахилгые һэргээхээ бодоо бшуу.

Наратай халуун үдэр байба. Огторгойдо обойхошье үүлэн үгы. Бидэнэй Хүндэлэнэй шэлын мунханда хүрэжэ ерэхэдэ, Заганһаа гараһан хүгшэн, залуушье хүнүүд түлэг сугларжа байба. Доржо Султумов, Нима Гыдыпов болон бусад багахан мунхан барижа дүүргээд, залагдаһан ламаяа досоонь оруулжа үрдеэд байба. Эндэ үхибүүд багашуулшье олон, гүйгөөшэ моридшье зэһээтэй, ойлгохо янзада, үнихэнэй бэлэдхэл ябуулагданхай хэбэртэй.

Обоо тахилган ёһотой һайнаар үнгэрөө гэһэн һанамжа һүүлдэнь хабаадалсаһан хүн бүхэндэ бии болоһон байгаа һэн.

Удэшэ тээ үүлэн хүлгэжэ, Хайранга дээгүүр харлан аадарлаад, урда Хёлго тулажа, һөөргөө эрьеэд, Шэбэртэ, Заган дээгүүр адхаржа оробо. Үглөөдэрыньшье бороо таһалдаагүй. Шиг нойтоор дутамаг байһан тарянай газар, нүжаагууд ами орожо, наранай хурсаар шарахалаар, ногоон нүга ургаба.

Иигэжэ обоогоо тахижа, һанаагаа заһаһан нютагайхид хони хайшалалгаяа, үбһэ таряа хуряалгаяа саг болзор соонь амжалтатайгаар үнгэргэхээ зоригжоно бшуу.

Ц. ДОНДОКОВ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилhээр 50 жэл мүнөөдэр гүйсэбэ

hЭРГЭГ БАЙГТЫ!

Уншагшын hанамжа

Фашис Германиин СССР-тэ харата муухайгаар, дай хэхэ тухайгаа уридшалан мэдүүлэнгүй добтолжо ороhоор мүнөө-дэр. эгсэ 50 жэл гүйсэбэ. Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ түрүушынхиеэ манай орон дотор байгуулагдаhан социализмые үгы хэхэ, газарай нюруу дээрэhээ хюhажа, хаяха, газар үhыемнай хубаажа абаха, совет арадые мүлжэхэ, дарлаха гэжэ тэрэ манда дайгаар ороо. Тезд юуншье бүтеогүй!

Совет ниитын байгуулалта, социалис политическэ системэ, СССР-эй арадуудай хоорондохи хани барисаан диилэжэ гараа! Бидэнэр түүхэтэ Илалтынгаа үрэ дүн эдлэжэ, олон арбаад жилдэ ажана амгалан, жаргалтай hуугаабди. Мүнөөшье оронойнгоо түүхээр омогорхожо hууха зэргэтэй hэмди.

Фашис дайсанай хэжэ шадаагүй юумые бидэ мүнөө өөhэдынгөө гараар хэжэ байнабди. Нээрээ яашаhан зон болонобибди? Ухаагаа муудаhан гү? Фашис Германи манда дайлажа ороходоо, совет шахтануудые үhаар дүүргэхэ, шулуу нүүрhэ абахын аргагүй болгохо, Ленинградые hөөргэнь Санкт-Петербург болгохо гэхэ мэтын зорилготой байhан ха юм. Март-апрелиин шахтёрнуудай забастовкын үедэ шахтанууд руугаа үhа табиха заналтанууд хэгдээ hэн. Харин ленинградайхидай 54 процентнь городойнгоо нэрэ hэлгэхэ гэжэ дуугаа үгөөд байна ха юм.

1945 оной майн 9-нэй Илалтые «хулуугдаhан илалта» гэжэ нэрлэхэ зүйл гарадаг болонхой гэшэ. Үгын төөрилгэ эльдэб яназын гээшэл даа. Партиин XXVIII съездын ендэр дээрэhээ академик Л. Абалкин бүхы' дэлхэйдэ иигэжэ мэдүүлээ: «Бидэ социализм байгуулаагүйбди, социализмын эрхэ байдал соо hуужашье үзөөгүйбди. Гэбэшье социализм байгуулга манай зорилго болоно». Энээндэ hажаалга манда хүрэжэ ерэнхэй. Евгений Кислов гэжэ хүн иигэжэ хэлэнэ: «Буряадта социализм байгуулагданхай гү... али бидэ тэрээниие байгуулжа байна гүбди? Хэлэхэ байнаб: манда социализм үгы» («Правда Бурятии» 23.09.90).

Зарим хүнүүдэй ухаан бодолдо бии болоhон төөрилгэ, халдабарита үбшэн мэтэ, олон миллион хүнүүдэй ухаан бодолые төөрюулнэ. Манай ухаан бодолдо буржуазна пропагандын нэбтэрэн ороло тон ехэ аюултай болоод байна.

Фашис Германи СССР-тэ дайгаар ороходоо, урдаа ямар зорилгонуудые табиhан байгааб? Советскэ Союзые бүридүүлhэн национально-союзна республикануудые бэе бэедэнь үсэрэлдүүлжэ табиха, арадуудай хоорондохи хани барисаае эбдэхэ, тэдэнэй хоорондо дай үүсхэхэ, тэдэниие бэе бэеhээнь амяарлаха, бага багахан буржуазна үүрэнүүд болгожо таhалха ёhотой гэдэг байгаа. Түсэбтэ экономикыень hандаргаха, орондонь капиталис дэлгүүр нэбтэрүүлхэ, гүрэнэй социалис, хамтын зөөриие абажа, умсэдэ худалдаха, энэзнэй үндэhэн дээрэ баян, үгытэй ангинуудые, хүниие мүлжэлгые олон арбаад миллион худэлмэригүйшүүлые дахин. бии болгохо зорилготой байгаа.

Фашис Германи эдэ бүхы зорилгонуудайнгаа нэгыешье бэелүүлжэ шадаагүй hэмнай даа! Тезд бидэ мүнөө өөhэдөө юу хэжэ байнабибди гээд асууха дуран хүрэнэ. Ороноймнай баруун нютагуудта 2—3 жэл соо боложо байhан дайн үшөө үргэдэхэ шэгтэй. Урдань hуужа байhан газараа хаяад, зугадажа гараhан зоной тоо 600 мянганhаа дээшэ гаранхай. Прибалтикын республиканууд, Грузи буржуазна үүрэнүүд болоод, үнэндөө СССР-hээ таhаржа ошонхой гээшэ. Армени, Молдоводо юун боложо байгшаб? «9+1» гэгшэдэй хэлсээнэй үндэhөөр М. С. Горбачев түрүүтэй юhэн республикын хутэлбэрилэгшэд ойрын сагта СССР-эй шэнэ хэлсээе баталха гэжэ яарана. Зүүн Европын социалис үүрэнүүдые гээhэн мэтэ, зургаан союзна республикаяа хаяад, 9 республикаhаа буридэhэн ямар СССР үүрэн байхаб? Совет Социалис Республикануудай Союзые үлөөхэ гэhэн референдумэймнай дун хайшаа орошооб? Иимэ эрхэ байдалда СССР-эй шэчэ хэлсээе баталха гээшэ Советскэ Союзай hандаралгые хуулитаар баталха гэhэн хэрэг болохо байна.

М. С. Горбачевой «Гол шэглэлнүүд». Б. Н. Ельцинэй «500 үдэр» гэhэн капиталис дэлгүүрэй экономическа программануудай үрэ дүнгүудые бэе дээрээ үзөөгүй совет хүн үлөөгүй юм. 2—3 жэлэй туршада карточкаар юумэ абадаг болонхойбди. Магазинуудаймнай тагууд хоорооо. Байгша энэ жэлнай онсо календарьтай гээшэ ха. Апрелиин 2-то юумэнэй үнэ сэн хэды дабхараар нэмээгдэбэ. Июниин 12-то Ельциниие Россин Президентээр hунгаабди. Июлиин 1-hээ СССР-тэ худэлмэригүйдэлгэ хуулита хэрэг болохонь. Ороной болоод Россин дээдын зургаанай ноёдой хэлэдэгэй ёhоор, эдэ бүгэдэмнай хуу хэрэгтэй, хуу хүнэй аша туhада зорюулагдаhан хэмжээ ябуулганууд болоно.

Гадаадын хэрэгэй байдал харахада, баhал баярлахаар юумэн үгы. СЭВ Варшавска договор хоёр hаланхай гэхэдэ болоно. Зүүн Европын социалис оронуудhаа совет сэрэгүүд гаргагдажа байна. Ороноймнай баруун хилэ аргагүй hула болоо.

НАТО урда мэтэ hууридаа, СОИ гэжэ «одото дайнай» американ программа бэелүүлэгдэжэл байдаг. Ороной зүүн хилыешье абажа хараха болоо hаа, Япон «хойто аралнуудта» аhашанхай ха юм. Дунда зайда ракетэнүүдые үгы хэхэдэ, бидэ американецуудhаа hураггүй олон ракетэ үгы хэзбди. Армияа хахад миллионоор хорообшье гэлэйбди. Тезд конверси хэбэбди гээд, сэрэгэйнгээ промышленностие үлүү гаратар хумиха шалтагаан үгы байгаа. Нэгэ талаhаа хэhэн сухарилта бидэниие сэрэгэй хүсэ ехэтэй гүрэнүүдэй тоohоо гаргаа гээшэ.

1941 оной июниин 22-то юун болооб? Уласхоорондын империализм газар түбиин зургаанай нэгэ хуби дээрэ тогтоhон худэлмэришэн, таряашанай гүрэниие үгы хэхэ гэжэ ороо! Тэрэ гэhээр 50 жэл болобошье, уласхоорондын зэргэдэхи ангинуудай хоорондохи тэмсэл үргэлжэлhөөр! Дээрэ дурсагдагша баримтанууд энэзнэй тодо гэршэ боложо үгэнэ.

hэргэг ябагты, нухэдүүд!

Э. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

Илалтын үдэр Улаан-Удэдэ. Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ архивhаа.

ШҮҮБЭРИНҮҮД ЭЗЭЕЭ ОЛОБО

«Хараасгай» гэжэ журнал энэ жэлдэ захигшадта ехэл зохид бэлэгүүд hаяхан барюулагдаба. Тус журналай редакци захигшадай лотерей-наада энэ жэлдэ түрүүшынхиеэ эмхидхээ. Журнал захихадаа абаhан квитанци дээрэхи номерой аза талаантай байгаа hаань, эдир уншагшад Монголой, мүн республикынгаа пионерэй лагерьнуудта амарха путевко, ерэхэ жэлдэ журнал түлөhэгүйгөөр захиха квитанци, спортивна зэр зэмсэгүүдые, номуудай багахан библиотекэ, гар бэлэгүүд гэхэ мэтые шүүхэ.

hаяхан журналай редакциин байшан соо ехэ хүлгөөтэй байба. Аха дүү Костя, Аяна Хадахановууд абатайгаа ерэжэ, өөрынгөө номерто тудаhан наданхайнуудые абаа. Журналай ахамад редактор Ц. А. Жимбиев эдир уншагшадтаа юөөлэй hайхан үгэнүүдэйгээр энэ бэлэг барюулжа, ехэ баясуулаа. Железнодорожно районой больницын медсестра Э. В. Галдановагай Лена Таня хоёр басагадынь «Хараасгай» журналые хоёр хэлэн дээрэ уншадаг юм. Тэдэнэй захилай тоо баhал талаантай байжа, номуудай багахан библиотекэ шүүгээ. Саян, Баяр, Радна Цыбикжаповуудта спортивна тренажертой номер тудалдаа. Тэдэнэр ерэхэ жэлдэ «Хараасгай» журналые хоёр хэлэн дээрэ уншаха хүсэлтэй байhанаа мэдүүлбэ. Тиихэдэ олон хүбүүд, басагад путевконуудые шүүжэ, Монгол ороидо, Байгал далайн эрьедэ июль-август hарануудта амарха болобо.

Редакциин худэлмэрилэгшэд хүдөө районуудта ажаhуудаг эдир уншагшадайнгаа шүүбэринүүдые почтоор эльгээжэ эхилээ.

«Хараасгай» гэжэ журнал ород, буряад хэлэн дээрэ захигшадай дунда баhал иимэ лотерей-наадан ерэхэ жэлдэ үнэргэгдэхэ юм. Тиимэhээ эртээhээ үхибүүдтээ, аша, гушанартаа энэ журнал захижа, түрэл хэлэндэнь hургахаhаа гадна, аза талаангыень туршыт даа.

Л. БУДАПАЖОВА.

ХЭДЫНЬ ЭРХИМЛЭХЭБ?

футбол

Улаан-Удын «Сэлэнгэ» командэ Алас-Дурна зүгөөр айлшалжа ябана. Эдэнэр түрүүшын уулзалгада Комсомольск-на-Амуре хотын «Амур» командада 1:0 тоотойгоор шүүгдэhэн байна. Хоёрдохи уулзалгада Петропавловск-Камчатский хотын «Вулкан» командада мүн лэ шүүгдээ. Удаадахи уулзалгаяа манай «Сэлэнгэ» команда зонын мурысөөндэ түрүүлжэ ябаhан Хабаровскын командатай үнэргэхэ юм. 11-дэхи уулзалгада Хабаровскын команда Шэтын «Локомотив» командые 1:0 гэhэн тоотойгоор шүүхэдээ, тэдэнэйнгээ урдань орожо, нэгэдэхи hуурида гараба.

Зонын мурысөөнэй 11-дэхи нааданай дун иимэ: «Амур» (Комсомольск-на-Амуре) — «Ангара» (Ангарск)—3:3, «Ирныш» (Омск)—«Чкаловец» (Новосибирск)—2:0, «Шахтер» (Ленинск-Кузнецкий) — «Торпедо» (Рубцовск) — 0:1, «Динамо» (Якутск)—«Томь» (Томск)—0:0, «Шахтер» (Артем) — «Металлург» (Красноярск)—1:1.

Команданууд	наадаа	шүүгээ	тэнцээ	алдаа	бүмбэгэ	очко
1. СКА (Хабаровск)	11	8	2	1	15—2	18
2. «Локомотив» (Шэтэ)	10	7	2	1	14—1	16
3. «Металлург» (Новокузнецк)	10	7	1	2	14—6	15
4. «Томь» (Томск)	10	5	4	1	12—6	14
5. «Иртыш» (Омск)	10	6	0	4	16—8	12
6. «Металлург» (Красноярск)	10	4	4	2	12—7	12
7. «Динамо» (Якутск)	11	4	4	3	11—8	12
8. «Вулкан» (П-Камчатский)	11	4	4	3	9—9	12
9. «Чкаловец» (Новосибирск)	10	4	2	4	14—10	10
10. «Сэлэнгэ» (Улаан-Удэ)	10	3	3	4	8—11	9
11. «Амур» (Комсомольск)	11	3	3	5	11—14	9
12. «Луч» (Владивосток)	10	3	2	5	9—9	8
13. «Прогресс» (Бийск)	10	3	2	5	7—15	8
14. «Шахтер» (Артем)	11	3	1	7	8—13	7
15. «Ангара» (Ангарск)	10	2	3	5	7—15	7
16. «Торпедо» (Рубцовск)	10	3	0	7	8—19	6
17. «Динамо» (Кемерово)	9	1	3	5	2—9	5
18. «Шахтер» (Л.-Кузнецкий)	10	1	2	7	4—16	4

Г. ИВАНОВ,
футболой «Сэлэнгэ» клубай түрүүлэгшэ.

МВД-hээ мэдээсэнэ

АЙМШАГТАЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД БОЛОНО

Бэйгша оной май hарын эхеэр Загарайн районой Онохой hууринай хүн зониие үймүүлhэн, hүрдөөhэн үйлэ хэрэгүүд хойно хойноhоо болобо. Юуб гэхэдэ, hууринай захадахи ой соо набшаhа, шэлбүүhээр хушагдаhан Н. Ф. Хомяковагай үхэhэн бэеые hургуулиин үхибүүд олобо. Нэгэ хэдэн үдэрэй үнгэрөөд байхада, hуурин соо баhал нэгэ аймшагтай hураг суу дуулдаба. Ушарынь хадаа, Онохойдо ажаhуудаг А. Г. Шитин, А. Ф. Шваров гэгшэд удэшэлэн гэртэhээ «Урал» мотоциклаар гараад, бусажа ерэбэгүй. Харин дүрбэ хоноод байхада, тэдэнэй үхэhэн бэе hууринай захадахи уhан соohоо олдобо. Мотоциклыньшье уhан соо байгаа.

Энэ аймшаттай хоёр ушар Загарайн районой милициин худэлмэрилэгшэдэй, мүн зонойшье hанаае ехээр зобообо. Районой дотоодын хэрэгүүдэй таhагай начальникай орлогшо А. И. Седунов түрүүтэй бэдэрэлгын бүлэг эмхидхэгдэбэ. Энэ бүлэг соо эгээл бэлэдхэл hайтай, шадамар бэрхэ худэлмэрилэгшэд А. С. Кабанюк, В. М. Новоселов, А. А. Кучумов гэгшэд оруулагдаба. Мүн республикын МВД-hээ дүй дүршэлтэй офицер, С. В. Дорофеев эльгээгдээ hэн.

Мэргэжэлтэд эдэ хүнүүдэй үхэhэн бэенүүдые, олдоhон газарнуудынь шэнжэлжэ үзөөд, бүлтадаа алуулаа гэhэн тобшолол хэбэ. Эрхэтэн Хомяковагай амиень боожо алаhан, нүгөө хоёрыень хутагаар хадхаhан байба.

Бэдэрэлгын бүлэгэй гэшүүд унтан хэбтэнгүй мүрдэлгэ хээ, олон тоото хүнүүдээр уулзажа хөөрэлдөө. Тиигэ тиигэhээр эдэнэр гэмтэ ябуулга хэгшэдые элирүүлжэ, түргэн саг соо баряа гээд мэдээсэе. Мүнөө мүрдэлгэ хэгдэжэ байна.

Июниин 10-hаа 17 болотор республика дотор 230 гэмтэ ябуулга хэгдээ. Тэрэ тоодо 2 хүниие алаhан, 3 эхэнэрые хусоор эдлэhэн, 24 ушарта хүниие сохижо гэмтэхэhэн байна. Мүн 19 хулиган ааша гаргагдаа.

Үнгэрhэн хугасаа соо харгын транспортна 33 гэнэ усал боложо, 8 хүн наhа бараhан, 33-ниинь гэмэлтэhэн байха юм.

Тиихэдэ үнгэрhэн долоон хоног соо ниитын журам эбдэhэн 635 хүн Улаан-Удын дотоодын хэрэгүүдэй таhагуудта асарагдаа.

Буряадай ССР-эй МВД-гэй хэблэлэй бүлэг.

Телевидени

ИЮНИИН 24-hөө 30 ХҮРЭТЭР

Понедельник, 24

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30—«Үглөө». 10.00—«По законам военного времени» — уран hайханай фильм. 11.20—Футболоор СССР-эй гүбок. ЦСКА—«Торпедо». 13.00—Шэнэ hониной албан. 13.20 — Экономикын талаар шэнжэлэл. 13.35 — Мультфильм. 13.50—Футболой шэнжэлэл. 14.20 — «Много голосов — один мир» гэhэн дамжуулга. 14.25—СССР-эй ВМФ-гэй оркестр наадаха. 15.35 — «Забытые боги. Купола» — баримтата фильм. 16.05 — Мультфильм. 16.15 — «Ану-ка, дедушки!» — уран hайханай фильм. 17.30 — Гэрэй сэсэгүүдээр hонирхогшод. 17.45 — Мультфильм. 17.55—«Дело за тобой» — үхибүүдтэ фильм. 19.15 — «Деловой курьер» дамжуулга. 19.30 — Шэнэ hониной албан. 19.45 — «Экономико ба байгаали хамгаалга». 20.30—«Изобретение вальса»—фильм-зүжэг. 22.00 — Время. 22.40—«Изобретение вальса»—фильм-зүжэгэй үргэлжэлэл. 23.40 — Москва—Брест—Берлин—Шэнэ харгы. 01.10—Уласхоорондын шэнжэлэл. 01.30—Баримтата фильм. 02.20—Бальна хатар гүйсэдхэгшэдэй уласхоорондын II конкурс.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

России телевидени. 12.30—Телебиржэ. 13.00 — «Уран зураша хүлгөөтэй сагта». 13.45—Театрнуудта. БТВ. 16.05—Мультфильмнүүд. 16.45 — «1941-ый год» — баримтата фильм. 17.35 — Урданай маршнууд ба вальснууд. 18.00—СССР-эй арадай артист Л. Лиховоиной нэрэмжэтэ фестивалнин «одод» дуулаха. 18.25—Байгал. Россин телевидени. 18.45 — Таряшадай асуудал. РСФСР-эй Сомминай Түрүүлэгшэ И. С. Силаев, РСФСР-эй худоо ажахын министр Г. В. Кулин бо... сад хабаадаха. 19.... Маршал Жуковай рай мэдээжэ бэ... даhанууд. БТВ. 19.50—В... гай Буряадай отделени... соото hүнгалтын конц... hээ; поэзиин хүүдаhану... дакционно почто. 20... носхолнууд. Москва. ... Мэдээсэлнүүд. 21.15—«... нойрсогты, багашуулі»... Футболой шэнжэлэл. ... Время. 22.40 — Никол... ков: Россида этигэнэб... Мэдээсэлнүүд. 23.40 — ... панорама.

Вторник, 25

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30. — «Үглөө». 10.00 — «Морской волк»— 4 серитэй уран hайханай фильм. 1-дэхи сери. 11.35—Баримтата фильм. 11.45— Хүүгэдтэ дамжуулга. 12.45 — Арадай аялга дуунууд. 13.00 — Шэнэ hониной албан. 13.20 — Шухала асуудалаар репортаж. 13.35—«Изобретение вальса»—фильм-зүжэг. 16.00 — Фотоконкурс. 16.05 — Мультфильм. 16.15—«Дорога к себе» 1-дэхи сери. 17.20 — Автомобиляар hонирхогшодто. 17.35 — Хүгжэмэй жасаhаа. 18.25 — «Лялька Руслан и его друг Санька»— үхибүүдтэ фильм. 19.30 — Шэнэ hониной албан. 19.45 — Мультфильмнүүд. 19.55 — Харилсаанхудалдаан. 20.25 — «Морской волк» 1-дэхи сери. 22.00 — Время. 22.40 — Кинопанорама. 00.10 — Байгаали шэнжэлэгын hонинууд. 00.25 — «Пять плюс» гэhэн дамжуулга. 02.40—Шэнэ hониной албан. 02.55—Париждахи уулзалга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

России телевидени. 12.30 — Ленинградай баримтата фильмнүүдэй студи харуулна. 13.30—Клавдия Шульженко тухай. 14.30 Мультфильм. БТВ. 16.10—Кинсочерк. 16.20 — Мультфильм. 17.30 — Баримтата фильмүүд. 18.50 — Байгал. 19.10—Худөөгэй ажэл хэрэгүүд. 20.10—Байгал [бурладаар]. 20.25—Шэнэ - Бэрэзнэй авто-заhабарилгын заводой шэнэ продукци. 20.35—Сэлэнгын ЦКК-гай түүсэблэлгын - эконо... таhагай начальник Е. ... минатай хөөрэлдоон. Амидаралгын hүргүүлі... —Клавдия Шульженко тухай. 14.30 Мультфильм. БТВ. 16.10—Кинсочерк. 16.20 — Мультфильм. 17.30 — Баримтата фильмүүд. 18.50 — Байгал. 19.10—Худөөгэй ажэл хэрэгүүд. 20.10—Байгал [бурладаар]. 20.25—Шэнэ - Бэрэзнэй авто-заhабарилгын заводой шэнэ продукци. 20.35—Сэлэнгын ЦКК-гай таhагай начальник Е. Амидаралгын hүргүүлі... Соносхолнууд. Москва. Мэдээсэлнүүд. 21.15—«... нойрсогты, ба... 21.30 — Ритмическэ гимнастика. 22.00 — Время. СССР-эй Верховно Советэй сессидэ., 23.25— Соносхолнууд. Москва. Мэдээсэлнүүд. 23.30— ... колесо» — уран hайханай лицистическэ дамжуулга.

Среда, 26

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30 — «Үглөө». 10.00—«Морской волк» 2-дохи сери. 11.10 — Чемпионуудтай хамта., 11.25 — Хүүгэдэй хүгжэмэтэ клуб. 12.10—Л. Енгибарова. 13.00 Шэнэ hониной албан. 13.15 — «Деловой курьер» дамжуулга. 13.30 — Мультфильмнүүд. 14.05 — Байгаали хамгаалгын hонинууд. 14.20—Скрипичнэ хүгжэмэй концерт. 15.10 — Александр Шиловэй искусство. 16.00 — Арадай аялга дуунууд. 16.15 — «Дорога к себе» 2-дохи сери. 17.15 — Абьяас шуналтай хүнүүд тухай. 17.30 — Баримтата фильм. 17.50 — «Кортик»—үхибүүдтэ фильм. 1-дэхи сери. 19.00 — Зеленчугай эрье дээрэ. 19.30 Шэнэ hониной албан. 19.45 — Мультфильмнүүд. 20.00—«Мексиканцы на фоне страны» 1-дэхи фильм. 20.50 — «Морской волк» 2-дохи сери. 22.00 — Время. 22.40 — Телевизор харагшадэй асуудалнуудта СССР-эй арадай депутат, СССР-эй Верховно Советэй гэшүүн А. А. Собчак харюусаха. 23.55 — Композитор Р. Горобец. 00.30—«ГИИ» тэмдэгтэй. 02.15 — Джаз хүгжэмшэд.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

России телевидени. 12.30 — Ленинградай баримтата фильмүүдэй студи харуулна. 13.30 — «Поварской-ойгоорхи гэр». 14.30 — Мультфильм. БТВ. 16.15 — Мультфильм. 17.15 — Ирина Богачева дуулаха. 18.15 — «Манай хото — манай гэр». 18.45 — Байгал. Россин телевидени. 19.05 — В. Б... Россин телевиденидэ. Россин парламентын ... БТВ. 20.00 — Хорин... бага тосхонуудта болоо... залганууд тухай репорт... — Соносхолнууд. Мос... Мэдээсэлнүүд. 21.15 — ... лан нойрсогты, багашуу... Танилсагты... 22.00 — ... 22.40 — Соносхолнуу... сэлнүүд. 22.45 — СССР... хонно Соведэй сесси... — «Дорога в ад» 1-дэ... хи сери.

Четверг, 27

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30 «Үглөө» 19.00 — «Морской волк». 3-дахи сери. 11.05 — Хүүгэдтэ дамжуулга. 12.05 — Баримтата фильм. 12.15 — Бидэнэртэй хамта, бидэнэр шэнгөөр, бидэнэрhээ улүүгээр хэ. 13.00 — Шэнэ hониной албан. 13.20 — МВД-гэй мэдээсэл. 13.35 — Кинопанорама. 15.05 — А. Серовой дуунууд. 15.35 — «Революционно коммунизмын бүлэгэй» ажал ябуулгын тулөө сүүдлүүлэгдэhэн Саратовай дээдэ hуртуулинуудай урданай студентнүүд тухай баримтата фильм. 16.05 — Мультфильм. 16.15 — «Осенние утренники». 1-дэхи сери. 17.20. — Ородой духовно хүгжэмэй концерт. 17.35—«Кортик» — үхибүүдтэ фильм. 2-дохи сери. 18.45 — «16-тай ба тэрээнhээ дээшэ наhатайшуулда». 19.30 — «Мексиканцы на фоне страны». 2-дохи фильм. 20.35 Шухала асуудалаар хоорэлдоон. 20.45 — Ашаhар гушанартаа үлөөбди. 20.55 — «Морской волк». 3-дахи сери. 22.00 — Время. 22.40 — МВД-гэй мэдээсэл. 22.55 — Агаарай долгиндо — хүгжэм. 01.00 — Шэнэ hониной албан. 01.15 — СССР-эй арадай артист Е. Лебедев.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

России телевидени. 12.30 — Ленинградай баримтаа фильмүүдэй студи харуулна. 13.30—Запуу гүйсэдхэгшэд. 13.50 — «Новочеркасскын альбом». 14.30 — Мультфильм. БТВ. 16.20 — Мультфильмнүүд. 17.30 — «Поэт Мария Биешу» — фильм-концерт. 18.30 — Элүүр энхэ тухай анхарха. «Фармацн» РПО-гэй генеральна директорэй орлогшо О. В. Логина хабаадаха. 18.50 — «Зүүн Сибирь». 19.00 — Байгал. 19.20—Шэнэ юумэ үүсхэдэг... рай бүхэроссин сом... лоон. 20.05 — Байгал... даар]. 20.20. — «Экр... согсолбори. 20.50 — С... нууд. Москва. 21.00 — ... сэлнүүд. 21.15 — ... нойрсогты, багашуулі»... Баримтата фильм. 22.0... мя. Россин телевидени... РСФСР-эй Верховно ... сессидэ. 23.25 — Тоо... нинууд. 00.15 — Мэдэ... 00.30 — Амн-Экспресс... «Хараа бодоль». 01.00 ... болоор СССР-эй ч... ЦСКА—«Шахтер».

Пятница, 28

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30 — «Үглөө». 10.00—«Морской волк». 4-дэхи сери. 11.15 — «16-тай ба тэрээнhээ дээшэ наhатайшуулда». 12.00 — Симфоническа хүгжэм. 12.30 — Баримтата фильмнүүд. 13.00 — Шэнэ hониной албан. 13.15 — Инновации. 13.30 — «Маппед-шоу» — куклануудай фильм - концерт. 14.20 —Үгай актернууд Садовскитон тухай. 15.30 — Концерт. 16.15 — «Осенние утренники». 2-дохи сери. 17.25 — Абьяас шуналтай хүнүүд тухай. 17.40 — «Кортик» — үхибүүдтэ фильм. 3-дахи сери. 18.50 — «Эжы, аба бидэ гурбан». 19.20 — Мультфильм. 19.30 — Шэнэ hониной албан. 19.50 — Би хоорто дуулладагби. 20.30— — Эстрадна дамжуулга. 20.45 — «Морской волк». 4-дэхи сери. 22.00 — Время. 22.40 — Республикын Президентын ажабайдалhаа 7 удэр. А. Акаев. Киргизи. 23.25 — «ВиД» дурадхана. 02.45 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 03.00 — «Дом у дороги» — фильм-балет.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

России телевидени. 12.30 — Ленинградай баримтата фильмүүдэй студи харуулна. 13.30 — Хоридохи зүүн жэл: кадр соо ба тэрээнэй саана. БТВ. 16.00 — Баримтата фильмүүд. 17.30 — «Парад сказок» — фильм-концерт. 18.00—«Буряад орон» — видеоканал. 20.00 — Буряад ороной hониниууд. Мос... — Мэдээсэлнүүд. 21.1... гапан нойрсогты, ба... 21.30 — Уран зурааш... пальчитай уулзалга. Время. 22.40 — Соно... мэдээсэлнүүд. Россин... дени. 22.45 — РСФСР... хонно Соведэй сесси... 23.15 — Мэдээсэлнүу... — «Пятое колесо» — hайханай - публиц... дамжуулга.

Суббото, 29

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30—Концерт. 7.45 — Мультфильмнүүд. 8.00 — Ритмическэ гимнастика. 9.00—Үглөөнэй наада зугаанай дамжуулга. 9.30 — Шэнэ hониной албан. 9.45 — «После войны мир» — үхибүүдтэ фильм. 11.00 — Бизнес тухай. 11.30 — Үглөөнэй одон. 12.30 — Ахалагша классайхидта уран зохёолой дамжуулга. 13.45 — Режиссёр Б. Шамшиевай фильмүүд. «Выстрел на перевале Караш». 15.30 — Женя Белоусов дуулаха. 16.10 — Кинопрограмма. 17.30 — Шэнэ hониной албан. 17.50 — Канадын национальна hайндэртэ. Канадын удэртэ. 18.35 — Мультфильм. 19.00 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.45 — Уласхоорондын фольклорно фестиваль. 20.40 — Фотоконкурс. 20.45 — «Пока безумствует мечта» — уран hайханай фильм. 22.00 — Время. 22.40 — Шухала асуудалаар хоорэлдоон. 22.55 — Гэр бүлын викторинэ. 23.55 — Дүүн тухай дурсаргэнүүд. 00.25 — hунинн тэнгэй урда ба hүүлдэ.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Элүүр энхэ байлга. 9.45 — НЛО тухай. России телевидени. 10.45 — «Плюс одиннадцать» — видеоканал. 12.45 — РСФСР-эй Верховно Советэй сесси дээрэ. 14.45 — «Хани харилсаан» — видеоканал. 17.00 — Концерт. 17.10 — Волейболоор дэлхэйн пигын түрүү hуурин тулөө мурысөөн. Эрэшүүл. Италиин ба СССР-эй суглуулагдамал команданууд. 18.10 Соносхолнууд. мэдээсэлнүүд. Бултанай эрхилхэ спо... — СССР-эй Верховно... сессидэ. Россин те... 19.15 — Уран зохёолы... новьевой ажабайдал... хёохы ажал ябуулга... 20.15 — Баримтата фил... Мэдээсэлнүүд. 21.15 ... лан нойрсогты, багашуу... — Теннис. Уимблдон... нир. 22.00 — Время. Россин телевидени. агентство. 24.00 — ... нууд. 00.15 — Спорти... жуулга.

Воскресени, 30

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30 — Баримтата фильм. 8.00 — «Үглөөнэй одон». 9.00 — Спорт эрхилдэг бүлэнүүдэй конкурс. 9.30 — Биржын hониниуд. 9.45 — «Спортлотогой тираж. 10.00—«Эртэ үглөөhөө». 11.00 — «Эсэгэ орондоо алба хэнэ». 12.00—Үглөөнэй наада зугаанай дамжуулга. 12.30 — Ан амитадай аймагта. 14.00 — С. Горшунов дуулаха. 14.10 — Марафон-15. 15.25 — «Хүгжэмтэ киоск». 15.55 — «Много голосов — один мир» гэhэн дамжуулга. 16.00 — Шэнэ hониной албан. 16.10 — «Милици-полици. Москва—Нью-Йорк». Эстрадно - спортивна шоу. 18.10 — Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд. 19.10 — Уолт - Дисней дурадхана. 20.00 — ЮАР-ай байдал тухай. 20.40 — Уран шүлэгэй долгин дээрэ. 20.45 — «Раз на раз не приходится» — уран hайханай фильм. 22.00 —Время. 22.40 — Хаана хэзээ юун болооб? 00.10 — Хронограф. 00.25 — Парадиз-коктейль. 01.25 — Киноконцерт. 02.20 — Энеэдэ нааданай дамжуулга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Зарядкада зогсогты! Россин телевидени. 9.15 — Фил Донахьюгай «Война в Заливе» гэhэн дамжуулга. 10.15 — «Мариинска баледэй түүхэ». 11.15 — Россин парламентын мэдээсэл. 11.30 — Мультфильм. 11.40 — «91 оной багша» гэhэн бүхэсоюзна конкурс. 13.10 — «Моржи» — уран hайханай фильм. 13.30—Теннис. Уимблдонско турнир. 14.30 — «Хани харилсаан». видеоканал. 17.00 — Хүгжэмшэд — Чернобылнин үхибүүдтэ. Совет ба гадаадын... дай гүйсэдхэгшэдэй ... гатай концент. 17.45 ... от» — дамжуулга. 18... на. 18.45 ... буля». 19.45 — Автор... видени. 20.45 «Амга... согты багашуулі». 21.... дээсэлнүүд. 21.15 — ... телевидени. 22.00 — ... 22.45 — Соносхолнуу... сэлнүүд. Россин те... 22.50 — «Кохинор» ас... сатирическэ дамжуу... — Мэдээсэлнүүд. 00.... дурадхана.

ПРАВДА Бурятии мүнөөдэрэй номерто

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилhээр 50 жэлэй гүйсэhэнтэй дашарамдуулан, РСФСР-эй Компартиин рескомой бюро Буряад ороной дайнай ветерануудта, тылэй ажалшадта өөрынгөө арадай, олон оронуудай арадуудай урда ехэ алдар габьяатай байhандань доро hүгэдэжэ байhанаа хандалга соогоо мэдүүлнэ.

СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ «Теплоприбор» заводой коллективэй республикын промышленна предприятинуудай бүхы ажалшадта хандалга номерто үгтэбэ.

«Республикын мүнөөдэр» — суглуулубари.

ЗАhАБАРИ

Манай газетын июниин 21-эй номерто толилогдоhон «Буян үйлэдэлгын ехэ хэрэгтэ суглараад...» (авторынь Ц. Дондогой) гэжэ материал соо алдуунууд гараа. 2-дохи хүсэнэгтэ 24-дэхи мүр соо «СССР-эй Буддын...» гээд, саашань текстээрнь уншаха.

4-дэхи хүсэнэгтэ дээрэhээ 31—32-дохи мүрнүүд барлагдаhан нютагай нэр... дөждэ оруулан, «... тэ оршодог дасан... саашань текстээрнь... жэ хананабди.

5-дахи хүсэнэгтэ hөө эхилhэн сэхэ х... рэтэр уншахадаа, ... циалис Ажалай Г... багша Ц. Н. Ном... үргэлжэлүүлэн, са... тээрнь дүүргэхые ...

Алдуу гаргаhан... мэ тохогдоо.

Эмхидхэн байгуулагшад: Буряадай ССР-эй Верховно Совет, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Совет, РСФСР-эй КП-гэй Буряадай республиканска коми...

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

Манай адрес: 670000. Улаан-Удэ, Калинин-даришвилиин үй